

Uredništvo in upravnishvo Glasila je v Chicagi, Ill., 2821 So. 40. Ave., kamor je pošiljati vse rokopise, denarne pošiljave, sploh vse, kar ima stik z listom.

Celoletna naročnina na Zdr. Države in Canada je \$1.00, za inozemstvo \$1.50.

GLASILLO

SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE.

Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

V združenju je moč!

"Glasilo" izhaja vsaki teden v petek.—Cirkulacija je dosegla nad deset tisoč natisov. List je razširjen po Zdr. Državi, Canadi in stari domovini.

Cene za oglas po pogodbi. Enostopna 10 point vrsta 8 centov.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

LETO—YEAR VI.

Chicago, Ill., 19. septembra (September) 1913.

ŠTEV.—NUMBER 38.

Štrajk v michiganskem bakrenem okrožju.

Položaj v michiganskem bakrenem okrožju je nespremenjen. Rudarji so složni in solidarni in polni upanja na zmago. Skebov je malo, pravzaprav le toliko, da povzročajo bakrenim kraljem velike troške. Obratovanje—pošiljanje skebov v rudnike, stane denar. O pravem obratovanju rudnikov se ne more govoriti, ker skeb še ni nikdar delal in tudi delal ne bo. Mogoče se sedaj Mc Noughton že radi skrbi belijo lasje na glavi. Misli si je pač, ako bo najel par stotin delomrznih barab, in jih pošiljal od rudnika do rudnika, da bi preslepil štrajkujoče rudarje, da se dela v njih, da bodo štrajkujoči rudarji kar hiteli prositi za delo. Ako bi McNoughton imel kaj soli v glavi, bi moral še prvi teden spoznati, da taki nerodni manevari ne vlečejo in že prvi teden bi ponudil spravo: McNoughton je pa ostal trmoglav, misleč, da s svojo trmoglavostjo razdre solidarnost štrajkujočih rudarjev. Domisljal si je, da je neomejen pasha v michiganskem bakrenem okrožju, da mu je le treba migniti z mezinem in njegove želje se že smatra za povelje. Da bi se želje tem preje uresničile, se je michiganski vaša obdal s krdelom izurjenih morileev in pretepačev, ki imajo nalog stražiti ponoči z električnimi bločnicami razsvetljene hiše, v katerih prebivajo skebje; spremljati skebe na sprehod v rudnike in iz rudnikov; pretepati hiše in otroke s kletci in če je treba tudi moriti v interesu kraljev bakra. Taki karnevalski sprevodi stanejo denar. Plačati je treba električno silo, oborožene barabe nočejo delati sprehodov zastoj, delavski judeži — skebje pa tudi ne store nič, ako se jih ne plača dobro. Vsak skeb stane kralje bakra vsaki dan najmanj deset dolarjev, ne producira pa nič. Ako bi bili skebje — večinoma nabrane delomrzne barabe iz velikih mest — res dobri delavci, od katerih bi kralji bakra imeli dobiček, bi jih v velikih ameriških mestih lahko nabrali trikrat toliko, kakor je stavkujočih rudarjev. Kralji bakra in njih zaupnik "Jimmy" dobro vedo, da je skeb lenuh — delomrzen človek, zato jih najamejo le toliko, da lahko farbajo javnost, da se dela v rudnikih, računajoč s tem, da bodo nadomestili izgubo, ki so jo povzročili skebi, z brezmejnimi izkoriščanjem štrajkujočih delavcev, ako se dajo zvoditi na led in se vrnejo brezpogojno na delo.

Ta načrt kraljev bakra in njih najvišjega priganjača "Jimmyja" se do danes ni posrečil. Rudarji so solidarni, med njimi so le tisti skebje, ki so pred štrajkom bili voluh in si z lizunstvom in ovadstvom služili kruh. Pred štrajkom rudarji niso vedeli, kdo je med njimi izdajica, danes te Judeže poznajo, ki bodo morali bo končanem štrajku navezati culico in iti s trebuhom za kruhom. Štrajk bo dovršil tudi to dobro delo, da bo očistil michigansko bakreno okrožje delavskih Judežev!

Slovenski skebje.

Brat urednik! — V "Proletar" sem čital imena slovenskih skebov. Prav je tako, da so jih v javnosti pribili na steno! Ali veste, kakšni ljudje so to bili v domovini? Pri volitvah so bili vedno na tisti strani, ki jim je plačala več glazkov jeruša najslabše vrste. Volili niso nikdar s socialisti. Glasovali so za liberalce ali klerikalce. Svoje prepiranje so menjavali kakor človek srajco. Kdor jim je obljubil in plačal večji glaz jeruša, za tistega so glasovali. Kot vojaki so

bili pripravljeni streljati na svoje matere, očete, sestre in brate. To je tista sodrga, ki je iskala leblajarske in policajske službe, da bi ji ne bilo treba delati. To je tista banda, ki je šla takoj vsakega človeka denuncirati, če je zinih v oštariji kakšno besedo zoper cesarja ali vero. To so tisti lopovi, ki so v domovini denuncirali svoje tovariše delavce delodajalcem, ako so delavci izražali svoje nezadovoljstvo nad slabimi plačami in govorili o potrebi strokovne organizacije. To so tisti malopridneži, ki so bili vedno pripravljeni svojemu bližnjiku ukrasti belo iz njegovega očesa. To so tisti ničvedneži, ki so bili vedno pripravljeni pri narodnih demonstracijah z gnojnimi vilami in cepci napasti Slovence, ako so jih nemški buržoaziji plačali za tako delo. To je sodrga vseh sodrg, izmeček vseh izmečkov.

V Ameriki so večinoma vsi pri kat. podpornih organizacijah, nekateri imajo celo vplivna mesta, le malo jih je med njimi, ki pripadajo drugim organizacijam. Prav je, da so njih imena prišla v javnost, da se jih bomo lahko ogibali po končanem štrajku tudi v drugih naselbinah.

Lojze Podveznik.

Klic za pomoč!

Jednotina seja je sklenila na seji dne 16. t. m., da se naj ves nabrani denar za pomoč štrajkujočim rudarjem v Michiganu pošilja br. glavnemu tajniku Johnu Vederbarju. Brat glavni tajnik bo vsaki teden ali po potrebi izkazal nabrane denarje v "Glasilo", potem jih pa percentuelno po članstvu razdelil in odpisal vsled štrajka prizadetim družtvom. Prostovoljni doneski naj se s pripombo "donesek za štrajkarje", za katerega naj se napravi posebej ček ali bančno ali pošto nakaznico, pošiljajo direktno gl. tajniku. Na ta način bo podpora enako in pravično razdeljena na vsa društva S. N. P. J., ki so prizadeta vsled štrajka.

Društvo "Bratstvo Naprej", šte. 9. v Yale, Kans., priredi še ta mesec veselico v korist štrajkujočim rudarjem. Bratje in sestre družnih krajevnih društev posnemajte brate in sestre v državi Kansas. Kjer je nemogoče prirediti veselico, naj se med člani in nečlani pobirajo prostovoljni prispevki. Ako bomo složno delali, ne bomo vsled štrajka izgubili niti enega brata in sestre v Michiganu.

Zato pa vsi složno na delo!

Ponesrečeni oficijelni mir.

Rožljanje s sabljo napram sosedu na jugu je potihnilo. Iz predsednikove poslanice na kongres je razvidno, da smo z najnovejšo politiko v Mehiki ravnotako pogoreli, kakor avstrijski gr. Berchtold s svojo na Balkanu. "Osební zastopnik" predsednika ni opravil nič in kakor zgleđa, je naša uprava s svojim znanjem pri kraju. Velikanske vspehe so obetali pred odhodom g. Linda v Mehiko. Zdaj je pa o njegovih vspehih vse tiho, kakor da bi g. Lind ne šel nikdar v Mehiko. Z našo zunanjo politiko v Mehiki smo napravili bankrot. Ali naj mogoče drugače tolačimo zdajšnje izjavo: "Razvoj v Mehiki bomo opazovali nepristransko." Mesece in mesece se je goznilo Huerti in njegovim pripadnikom. Grožnje so bile javne in skrite, bila so prijateljska namigavanja, iz katerih je včasih gledala železna pest. Zdaj naj na enkrat postanemo nepristranski. Tako vsaj pravi naš predsednik. Ali ni to bankrot naše oficijelne politike v Mehiki.

Ne povdarjamo tega, ker mogoče želimo, da naj bi bil predsednik zahteval napoved vojne z Mehiko. Nasprotniki smo vsakega organiziranega in neorganiziranega klanja, torej tudi napovedi vojne z Mehiko. Ali zakaj so se igrali toliko časa z ognjem, zakaj grozili, ko so vedeli, da je to nevarno? Vsak pameten človek razume, da se varujejo koristi ameriškega ljudstva najboljšje, ako se naša vlada ne vrtika v homatije drugih držav. Ako na jugu pri sosedu drug družemu režejo vratove; se vbadajo z bajonetami in streljajo, ker se jim tako barbarsko stanje dopade, to prav nič ne briga nobenega Američana. V Mehiki bi vladal že zdavnaj mir, da niso ameriški velekapitalisti in finančniki bujskali narod in vprižarjali revolucije. V Mehiki je star običaj, kdor plača, mastno plača, hodi tudi koncesije za obratovanje raznih podjetij. Monopoli so tam na prodaj, kakor živina na semnju. Našim velekapitalistom taka manipulacija ni bila le takrat všeč, ako so pri kupčiji ali delitvi plena bili prepozni. In proti-imperialistični Wilson je nehoté pomagal tem plenažnim velekapitalistom, ker se je zanimal preživo za mir v Mehiki, s tem, da je odpisal posebnega poslanca g. Linda v Mehiko. V kapitalističnih krogih so splošno sodili, da bo odklonitvi ameriških nasvetov sledila takoj napoved vojne.

Poziv na Američane v Mehiki ni mogel imeti drugega namena, kakor ostrašiti Huerto in njegove okrvavljene pristaše. Bilo je navadno strašilo, s katerim naj bi se prepirčalo Huerto, da bodo po odhodu Američanov s podvojenjo silo pričeli v Mehiki drug družemu rezati vratove. V takem slučaju bi se namignilo mehikanskemu predsedniku, ki se je s pomočjo umorov dvignil na predsedniški prestol, s kolom, da ne bodo v Washingtonu storili nič, da bi pomagali njemu ali da bodo celo zabranili uvažati zanj orožje in strelivo.

Ali tudi pri dovažanju streliva in orožja v Mehiko se kaže očitno polovičarstvo naše uprave. Mesto da bi uprava obe stranki — Huerto in njegove privrženice in ustaše (sedanje upornike) — priznala za enakopravni vojni stranki, pa vživa Huertova vlada vse prednosti oficijelne vojne stranke. Naša uprava je torej ojačala vprav tisto stranko, katero je hotela in katero bi morala oslabiti, ako je hotela doseči svoj namen v Mehiki.

Vsekakor se je sedaj položaj poostiril in velekapitalistom bo sedaj mnogo lažje pritiskati na vlado in zahtevati, da se intervenira v Mehiki v obrambo njih interesov. Hearst in konzorti se lahko sklienjuje nato, da je Wilsonova poslanica sovražna akcija, ravnotako se bodo pa tudi pri svojih hujskarijah sklicevali na provokatorična dejanja Huerte, ki je podoben človeku, ki se lovi za zadnjo bilko in stavi vse na eno karto. Ako bo predsednik odločno zahteval, da okrvavljeni Huerta takoj odloži predsedništvo in prizna ameriške zahteve, bo taka zahteva skoraj gotovo povzročila neljube posledice v Mehiki.

Vsaka provokacija, tudi najmanjša, lahko zaneti požar, povzroči vojno. Predsednik dovelj jasno povdarja v svoji poslanici, da je treba pomnožiti obmejno stražo ob Mehiki. Majhen obmejni spor — nekoračen je meje po regularnih ali neregularnih mehikanskih četah — lahko povzroči intervencijo.

Vsaka intervencija pa pomeni vojno, dolgotrajno vojno, ki bo zahtevala mnogo žrtev, in o kateri se ne bo moglo izreči, kdaj bo nehala, ko bo pričela. Lahko je strmoglaviti deželo v vojno,

težje je pa vojno ustaviti, kadar so enkrat razpaljene strasti.

Wood, najvišji zapovednik zvezne armade, je nekoč sam priznal, da se v voditeljskih krogih zavedajo težkoč, ki jih čakajo v slučaju vojne z Mehiko. Neke mu zastopniku lista "Colliers Weekly" se je Wood izrazil tako le:

"Naše čete bi čakala težka naloga, ako bi morale zasesti to gorato, ne civilizirano in njim nepoznano deželo; pri tem se razume samoposebi, da tudi število (vojakov v zvezni armadi) niti približno ne zadostuje." Iz izjave Wooda lahko spoznamo, da bo prvič stopil v veljavo Dickov vojaški zakon, ako pride do vojne z Mehiko. Zvezna armada in milica ne bodeda zadostovali, in poklicali bodo pod orožje državljane, ako ne bo zadostovalo priglašeno število prostovoljcev.

V tem nevarnem položaju je pa treba, da delavstvo ne trobi v rog vojnih hujskačev, marveč da se postavi po robu proti Hearstovim kužkom, ki bi radi strmoglavili deželo v nesrečno neštevilne žrtve zahtevajočo vojno z Mehiko. Ako bodo delavci obdržali mirno kri in storili svojo dolžnost, potem se bodo načrti hujskačev za vojno izjalovili!

Inozemstvo.

Mesarji v Argentini so poslali 5000 govejih četrtink v New York. Meso je zdaj na potu. Argentinski mesarski kralji so se radi tega odločili za konkurenčni boj z ameriškim mesarskim knezi, ker jim delajo konkurenca na Angleškem. Ameriški mesarski knezi so pošiljali meso v London in so ga prodajali ceneje kot v Ameriki in pod ceno, ki je določena za uvoženo meso iz Argentine.

Konkurenčni boj ameriških mesarskih knezov z argentinskimi nam prikazova oduševstvo z mesom v dovelj žarki luči. V Ameriki moramo plačevati oduševske cene za meso, mejtem ko se prodaja po zelo nizki ceni ameriško meso v Angliji. Seveda ne stori vlada prav nič v obrambo konsumentov, marveč mirno gleda kako odira pest organiziranih odušev ameriško ljudstvo.

V Koburgu, Nemčija, je plinska razstrelba razdejala stanovanjsko kasarno. 8 oseb je mrtvih, sedem pa ranjenih. Učinek eksplozije je bil tako silen, da so se hiše na obeh straneh ulice zazibale in se je bila bati, da se sesujejo v podrtine. Najbolj prizadeto hišo je razstrelba dvignila direktno v zrak za nekaj čevljev. Hamburgska roparja z avtomobilom, ki sta oropala občinsko hranilnico v Wilhelmsburgu in ustrelila blagajnika, sta se v vasi Osterode spopadla s policijo in orožniki.

V Brauplugu sta oropala in umorila nekega hotelirja. Od tujaka sta ležala v Osterode, kjer sta si kupila novo obleko. Pri nakupovanju ju je zasledila policija. Bandita sta bežala v neko hišo, ker sta se dobro zavarovala. Policiji in orožniki so streljali v hišo in metali vanjo z gorečim žveplom napolnjeno posodo. Po kratkem boju je bil en bandit ustreljen, drugi pa ranjen. Nekega orožnika je ranila kroglica opasno na glavi.

V Parizu nahajajoči zastopniki mehikanskih vstašev trdijo, da je vlada Huerte izdala 300.000 dolarjev na francoskem za protigatigacijo proti Zdr. državam. Huerta hoče s svojo protigatigacijo doseči, da bi francoska vlada vplivala na ameriško v toliki meri, da bi Zdr. drž. priznale njegovo vlado. Mehikanski diplomatični zastopniki vlade so s stotaki in ti-

sočaki v žepih obiskali uredništva vplivnih francoskih listov.

Francosko časopisje napada Bryana, ameriškega državnega tajnika in se norčuje iz njega kot apostola miru, ki ima za oljkino vejico skrite topove in puške.

Profesor Maldaro se je v družbi dveh svojih tovarišev podal v žrelo Vezuva. Prodrli so do 1200 čevljev globočine. Prebili so uro ob robu glavnega žrela. Izgubili so svoje toplomere, vendar se jim je po posrečilo dognati, da je kakih 200 čevljev nad tekočo lavo 625 stopinj F. vročine. Podobar Lorenzo Cozza je odkril luko mesta Pompeja, ki sta ga zasula lava in pepel iz Vezuva. Luka se je raztezala 1250 jardov v zalivu proti mestu in je bila od mestnih vrat oddaljena le 700 jardov.

Iz Dublina na Irskem poročajo, da je iz solidarnosti do transportnih delavcev ustavilo delo deset tisoč delavcev raznih strok. V kratkem se štrajkujočim delavcem pridružio še stavbinski delavci, katerih je 6000.

V Liverpoolu je zastavkalo 3000 pristanišnih in skladišnih delavcev. Delavci nočejo nakladati in razkladati blaga, ki prihaja z Irskega, ali pa odhaja tje.

Na Ogrskem in v Bosni razsaja kolera. Neki list trdi, da je v Budimpešti obolelo 1677 oseb za to nevarno in nalezljivo boleznijo.

V Budimpešti grade z mrzlično hitricio barake za bolnike, ki so oboleli za kolero. Ljudstvo je silno vznemirjeno vsled množičnih slučajev kolere in ker se je uradno priznalo, da je Ogrsko okuženo po kolero.

Blizo Ceute v severni Afriki so domačini popolnoma uničili močno špansko vojaško četo. Drugo četo, ki je prihitela prvi na pomoč, so po kratkem boju poglali v beg.

Ameriške vesti.

V Jolietu so zaprli nekega O. Connorja, ki je bil pravi stebel rimske kat. cerkve in zemljišni trgovec. Dasiravno je bil le zemljišni trgovec in ne bankir, mu je cerkev zaupala \$30.000 cerkvenega premoženja. "Poštenjak" je prekretek za \$250.000. Denar so mu zaupali tudi delavci, ki so si prihranke pritrgovali od ust. O. Connor je sedaj vesel, da ga jetniški zidovi branijo pred njegovimi razburjenimi vlagatelji.

V New Lexingtonu, O. so agitatorji v službi rimske kat. cerkve nahujskali množico, da je obmetovala pridigarja J. F. Crowleyja in njegove prijatelje z jajci, ker je hotel obdržavati predava-

nje proti rimske kat. cerkvi. Župan je poklical vojaško asistenco za vzdrževanje reda miru. Crowley je bil preje kat. duhoven.

— Strašna eksplozija. Iz Buffala poročajo, da se je dogodila v talilnici za svinec grozna eksplozija, ki je zahtevala šest delavskih življenj. Po razstrelbi je nastal požar. Ob času nezgode je delalo v talnici 30 do 40 oseb.

— Boj s tihotapci. Iz Austina, Tex., poročajo, da so se ob mehikanski meji spopadli pomožni šerifi in tihotapci. Bitka se je vršila v bližini Carrizo Springs in je končala s porazom šerifov. Tihotapci so ujeli dva šerifa in ju odvedli s seboj.

— Modrokrven "hohštapler". V Davenportu, Ia., so izročili grofa Edvina S. Brunswicka pl. Gorropa zveznim veleporotnikom, ker je kršil Mannov zakon. Postavili so ga pod \$5000 varščine, katerih pa grof ni imel. Začasno se je moral nastaniti za omreženimi okni.

— Čedni patriotje. Kontrakt za turbinske plašče nove ameriške bojne ladje šte. 39 so oddali neki angleški tvrdki, ker je bila njena ponudba za eno tretjino cenejša kot ponudbe domačih industrialcev.

Naši industrialci so silno patriotični ljudje. Seveda tolačijo patriotizem na ta način, da jim mora ameriška republika plačati vsaj tretjino več kakor inozemskim industrialcem, delavci pa garati po čeni.

— Strašna statistika. W. Lee, zastopnik organizacije železniških zaviračev, je izpovedal pred meddržavno trgovsko komisijo, da je vsakih 7 ur in 15 minut en železniški zavirač vbit, vsakih 9 ur pa eden ranjen. Ko je temu ugovarjal advokat, ki zastopa 42 vzhodnih železnic, je Lee svojo izpoved podprl s statističnimi dokazi. Učni advokat je seveda nato umolknil.

— Deček na vešalih. Hays, governor države Arkansas, ni pomislil 18letnega farmarskega fanta, Owen Davisa, ki je umoril N. Moneyhamovo, hčer nekega pastora. Mati Davisa je prehodila peš ves severozapadni del države Arkansas, da je nabrala več tisoč podpisov za pomiloščenje. Te podpise ji je nekdo ukradel tri tedne pred izvršitvijo smrtno kazni.

— Parnik "Northern Queen", lastnina "Buffalo Transit Line", se je potopil na klečeh na južni obali Isle Royale. Brezlična brzjavka, ki jo je sprejela brezlična brzjavna postaja v Duluthu, Minn., ne poroča o podrobnostih nezgode.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC.,

of Glasilo Slovenske Narodne Podporne Jednote, published weekly at Chicago, Ill., required by the Act of August 24, 1912.

Note.—This statement is to be made in duplicate, both copies to be delivered by the publisher to the postmaster, who will send one copy to the Third Assistant Postmaster General (Division of Classification), Washington, D. C., and retain the other in the files of the post office.

Name of— Post-Office Address.
Editor: Joseph Zavertnik, 2821 So. 40. Ave.
Managing Editor: Joseph Zavertnik, 2821 So. 40. Ave.
Business Manager: Philip Godina, 2821 So. 40. Ave.
Publisher: Slovenska Narodna Podporna Jednota, 2821 So. 40. Ave.
Owners: (If corporation, give names and addresses of stockholders holding 1 per cent or more of total amount of stock.) Slovenska Narodna Podporna Jednota, Fraternal Organization, about 10.500 members, 2708 So. Lawdale Ave.
Known bondholders, mortgagees, and other security holders, holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities: None.

PHILIP GODINA.

Sworn to and subscribed before, me this 16th day of Sept. 1913, Michael J. O'Malley, Notary Public. (My commission expires March 8th, 1916.)

DOPISI.

Red Lodge, Mont.

Kot je večini čitateljev znano, spada Montana v vrsto "suhih držav"; seveda se mora to razumeti v prvotnem pomenu besede, ne po temperenem besednjaku! Na dež farmarji ne morejo dosti računati, ker pada le redkokdaj, pa v krajih, kjer si ne morejo pomagati z umetnim namakanjem zemlje, pridehujo po največ pšenico in lan, ktera dva pridelka preostajata tudi precej suše. Seveda si pa irigacija ali umetno namakanje prisvaja vedno več tal in tako je tudi med Billingsom in Red Lodge videti najlepše farne ktere namaka voda bistrega Rock Fork Creeka. Tam raste poleg raznovrstnega žita tudi zelo mnogo alfale in sladkorne pese, poekod pa tudi prav lepo sadje. — V sorodstvu z umetnim namakanjem zemlje so tudi rezervoirji, ki so znani v prozi pod imenom salooni ali gostilne. Kakor imajo prebivalci Montane smisel za namakanje zemlje, tako ga imajo za namakanje grl; saloonov radi tega nikjer ne manjka, odprti so vse nedelje in ponekod tudi cele noči. Vkljub temu pa je ravno v Montani videti desetkrat manj pijancev, kot po državah, kjer vladajo temperenčni bogovi z evangelijem prisiljene suše. Dasi ima mnogo saloonov, je tudi Red Lodge prav mirno in spodobno mestice, kjer bi brez izpodlitke lahko bivali bodisi letoviščniki ali pa zapriseženi varuhi morale in treznosti. Kdor se ne mara kropiti z ječmenovcem in podobnimi medicini, gre se lahko sprehajati po topolovi senci naravnega mestnega parka in tam ob šumečem gorskem potoku lahko do mile volje "trita" sebe in svoje bratce, pa magari nima niklar v žepu.

Vidite, tako je v Red Lodge za vse preskrbljeno in zato ni čudno, če se vsak lahko in hitro privadi tam. Tudi jaz nisem tozadevno delal nikake izjeme in še le, ko so me vsi tamkajšnji Slovenci spraševali, kdaj pojdem (nobenod ni vprašal, koliko časa bom še ostal!) sem se s kislim obrazom odločil za odhod. Slovencev je tam približno sto; razen par izjem, zaposleni so vsi v tamkajšnjih premogovih rovi, ki so po več mesecev obratovali le po tri do štiri dni v tednu, šele zadnji čas obrnilo se je nekoliko na boljše.

Labor Day ali delavski praznik (1. sept.) proslavili so tamkajšnji delavci, ki so združeni v uniji (U. M. W. of A.) zelo lepo. Blizu do tisoč organiziranih delavcev, z godbo in ameriško zastavo na čelu, korakalo je v lepem redu po mestnih ulicah. Videl si tu mlade fante, moške najlepše starosti in osivele starčke; videl si Amerikance, Slovence, Hrvate, Fince, Italijane, Nemce in kdo zna kake narodnosti še, a vse je družila zavest, da vsi delavci so bratje in da delavci so tisti, ki vzdržujejo ves svet, pa so stopali vzdignjenih glav, ponosno in samozavestno, kot bi hoteli zaklicati vsakemu v obraz: glejte nas, mi smo vojski dela, ki si bomo — ne z morilnim orožjem v roki, ampak s koristnim delom — pridobili ves svet!

— Slovenci v Red Lodge imajo poleg pevskega tudi troje podpornih društev med temi društvo "Solnce", spadajoče k S. N. P. J., ima torej vsak rojak dovolj prilike, da se zavaruje proti neizgodi. Divje vrtnice, ki so pred dobrim mesecem še duhtele po prijaznih senčnih lokah ob bisernem potoku, osule so se in na njih mestu je ostal rožni popek, ali v kljub temu ljubeznjivo mestece Red Lodge ne pogrša še ljubeznjivejšega cvetja, ki ga "slanca ne pomori", pa naj je tudi po več čevljev debela, kar ni za Montano nič nemavnega. Žal le, da se med tem čarobnim cvetjem nahaja samo ena slovenska šmarnica, pač pa je tam zelo mnogo italijanskih solnčnic in belih finskih lilij; odlično mesto zavzema nemški Edelweis, še lepši pa je ameriški "sweet peas", kjer je toliko cvetja, ne manjka seveda tudi metuljkov, kot pravi pesnik: "Metuljčki sladki med pijó na gostoljubnem cvetju..." Večna škoda, da Tone ni mogel priti v vrsto teh metuljkov, ampak je "skoz padel", z odliko! Dolgo mi je bila nganka, tako nerazvozljiva, kot vsebina s sedmerimi pečati zapечатene knjige, kaj je vzrok, da imam tako kilav uspeh pri zalih

redloških cvetkah. Rešitev te uganke povedala mi je končno neka, iz Colorade došla rojakinja, v laskavem priznanju, da izgledam, kot tisti Čiči, ki jesih prodajajo. Pri vseh egiptovskih krolodilih, sem rekel, to je pa res primera brez primere: sin zelene Stajerske, z zlato "bakso", pa zagorel Čič, z osličkom in mehomo jesih! Res je sicer, da so učni matematični našli že tri ničle, od časa, ko so me Rojenice zgubile v vznjožju vinorodnih stajerskih gričev, ali da imam že tako kislo, jesihov obraz, tega pa vendarle še nisem mislil. Taka kislja resnica pa seveda oči kolje in zato sem se zaročil pri vseh kocimah Mohamedove brade, pri huriskah vseh sedmerih nebes, pri vrlinah Brahma in Višnu, pri pagodah Budhe in pri vseh kitajskih znamenjih, pri vseh indijanskih wigwamih, pri vseh melihanskih revolucijah, pri vseh duhovih, princih in princezinh od Balsore do Bagdada, pri vseh skrivnostih sultanovega barema, pri vseh kranjsko-slovensko-katoliških, gorensko-dolenjsko-spodnještajerskih in goriško-gradišanskih žgancih, polenti in kislem zelju, pri vseh aktivnih in penzioniranih trimskih bogovih in boginjah in pri vseh tistih čarobnih, nebeskih zvezdah, ki sijajo izpod temnih ali zlatih las zalih naših slovenskih cvetk od Atlantika do Pacifica — pri vsem tem sem se zaklel in zarotil, da ne prestopim praga liše, kjer omenjena resnicoljubna rojakinja stanuje, majmanj pol leta! Sedel sem v senci košatih vrh in jelš, pa sem se zaklinjal in zarotoval cele polure, ter kazal pesti v biserne valove šumečega Rocky Fork Creeka. Nek Finec, ki je prišel iskat zgubljeno kravo, zrl me je nekaj časa ves začuden misleč, da hudiča izganjam, potem je pa plašno odbežljal po kravjem sledu.

A. J. Terbovec.

Moran, Wyo.

Iz Canyona, kjer je vojaška postaja, pri kateri se oglašajo potniki, ki hočejo potovati po Nacionalnem parku, smo odšli d ostopnje. Grozen, strašen prepad zija pred nami, v katerega vodi 368 stopnje. Voda pada po strmini v globočino, in se prši na vse strani, stvarjajoč v solnčnih žarkih mavrične barve. Na dnu je krasna ravnina, po kateri šetajo medvedje, srne in skače druga zverjad. Po lepi ravnini pridemo do bistrave potoka (Trout Creek), v katerem plavajo lepo pikaste postrvi, katere je lahko loviti, ako se ima pripravo zato. Moderno opremljen Lake hotel vabi turista pod svojo streho. Pot do hotela vodi skozi iglast gost, poln vitkih smrek in temnih jelk, po katerih se plazijo medvedi. Človek obstane kakor začaran in misli pobiti daleč v domovino na Rožnik pri Ljubljani. Medvedi in druga krotka zverjad, ki se igra krog človeka, pokliče turista zopet v realnost, da se spomni, da biva v Ameriki in sicer v najčudovitejšem naravnem parku vsega sveta.

Vozovi hitijo po cesti, ki vozijo turiste v Canyon Norris in Mammoth Springs. Tudi mi odpotujemo in prenočimo dve milj od hotela. Drugo jutro smo zgodaj na nogah. Po zajtrku odpotujemo proti jezeru Louis Lake, ki je oddaljeno 16 milj od hotela. Jezero je precej veliko ali revno na ribah. Od tu potujemo do vojaške postaje na Thembu, katero oddaja krasen gozd. Tu se lahko kupi tobak in druge malenkosti. Dobi se tudi prigrizek. Od tukaj nas vodi pot do vojaške postaje ob Snake Riverju, ki leži v ravnini. Reka je dobila to čudno ime, ker se zvija v svojem toku kakor kača. Tu vidimo zopet medvedje, srne in drugo zverjad. Od postaje Snake River odpotujemo enajst milj. Tu sedaj delamo in med delavei smo le trije Slovenci. Okolica je divna. Sama ravnina, v kateri je krasno jezero Jackson Lake. V gozdu rastejo borovnice, rdeče in črne maline. Ob vznjožju jezera se dviga visok hrib, imenoma Teton, svojih 14 tisoč čevljev nadmorsko gladino. 16 milj od jezera je poštna postaja Moran, Wyo.

Krasen je naš National park, pravi biser narave.

G. Zobec.

La Salle, Ill.

Slavnost desetletnice društva "Triglav", štev. 2, je za nami, in bode vsakemu, kateri se je udeležil, ostala v dobrem spominu.

Solnce je pripekalo z neba z vso svojo silo, ko so se začeli člani vseh slov. društev zbirati v svojih dvoranah, da korporativno odkorakajo na slavnost. Ob uri popoldne je društvo "Triglav" v spremstvu društva "Edinost" odkorakalo iz dvorane po druga slov. društva, nakar so se vsa društva skupno vrnila nazaj na slavnosten prostor. Ko smo si z hladim ječmenovcem malo ohladili naša grla, začela se je vsestranska zabava. Delitanski pevski klub je zapel par narodnih pesmi, in sledil je kratek nagovor. Pionirji društva so se zbrali skupaj, nakar jim je društvo poklonilo trakove, za spominek na začetek delovanja društva. Sploh je vsa stvar šla tako povoljno, da nismo tega pričakovali. V imenu društva se v prvi vrsti zahvaljujem cenjenemu slov. društvu za korporativno udeležbo. Uverjeni bodite, da vam bode naše društvo uslugi ob priliki rado vrnilo. Hvala del. pevskemu klubu za lepo petje in vsem posameznikom, ki so darovali po svojih močeh razna darila, posebno pa slov. gostilničarjem. Hvala slov. unijski godbi, oziroma nje članom kateri so od svoje plače darovali vsak en par dolarjev društveni blagajni. Hvala društvu "Edinost" za tako lep dar. Hvala tudi članom društva, kateri so bili odločeni za delo na slavnosti, ker je vsak svojo dolžnost tako vestno in natančno izpolnil. Vsem, ki so pripomogli našemu društvu, oziroma slavnosti, do tako velikega uspeha, naj bode zagotovljeno, da jih bo društvo ohranilo v hvaležnem spominu. Živeli!

Za društvo "Triglav", štev. 2 S. N. P. J.

Lavo Zevnik, tajnik.

Naznanila in vabila.

Yale, Kans.

Društvo "Bratstvo Naprej", štev. 9 je sklenilo, da priredi dne sedem in dvajsetega septembra veselico v korist štrajkujočim rudarjem v michiganskem bakrenem okrožju, ki se borijo za svoje pravice.

Na veselico vabimo vse tukajšnje zavedne Slovence in Slovence, da pomagajo našim bratom na severu zlomiti silo kapitalistov, ki so skozi leta in leta brezumno in nemoteno izkoriščali rudarje. Življenski položaj naših bratov na severu je postal tak, da so bili pri siljeni zastrajkati, ako niso hoteli počasi mreti vsled nezadostne prehranitve.

Boj rudarjev v Michiganu je naš boj. Je boj delavcev vsega sveta. Vsled tega pričakujem najobilnejšo udeležbo s strani tukajšnega slovenskega občinstva. Dne 27. septembra vsi na krov!

Za vse potrebno bo skrbel posebni društveni odbor.

Ivan Jenčič, tajnik.

La Salle, Ill.

Društvo "Sokol", štev. 98, je zaključilo na zadnji redni seji, da priredi povodom petletnice društvenega obstanka veliko veselico v prid društva. Veselica se vrši dne 31. decembra (Silvestrov večer.) Prosimo druga tukajšnja društva, da vpoštevajo naše naznanilo in ne prirede svojih veselie omenjenega dne.

ODBOR.

Brereton, Ill.

Pozor člani društva "Svoboda", štev. 80!

Na redni seji je naše društvo zaključilo, da priredi svojo veselico dne četrtega oktobra v korist društvu. Začetek veselice ob sedmih zvečer. Vstopnina je en dolar. Vsak član plača vstopnico, ako se veselice udeleži ali ne. Izvzeti so le tisti člani, ki so bolni. Da se ne bo nihče jezil, zakaj mora plačati dolar, ako ne bo prišel na veselico, je najboljšje, da pride vsakdo na veselico. V zalogi bomo imeli sveže ječmenovec in dober prigrizek.

Vsakdo naj prigravja svojim prijateljem, da naj posetijo veselico, ker se tako pomaga društvu.

Radi veselice ne moremo obdržati redne seje dne 5. oktobra, zato se vrši seja dne dvajsetega oktobra v ravnostnem zborovalnem prostoru, katere naj se člani udeležijo v polnem številu.

Končno še enkrat apeliram na vse člane, da vpoštevajo sklep seje: Sloga jači, nesloga tlači!

Thom Felz, tajnik.

Livingston, Ill.

Tem potom se naznanja vsem članom društva "Bratje Vsizanege", štev. 96. sklep zadnje redne seje z dne 7. septembra. Društvo je na omenjeni seji maložilo vsem članom 10 centov posebnega društvenega prispevka od oktobra t. l. pa do prvega januarja 1914; vsota bo mesto \$1.50 znašala \$1.60. Omemiti moram, da v bodoče se asesment za tekoči mesec po seji ne bo več sprejemal iz razlogov, katerih tukaj ni treba navajati.

Anton Wončko, tajnik.
John Muvrin, blagajnik.

Cleveland, O.

Obveščam člane in članice društva "Vodnikov Venec", št. 147, da sem bil na redni seji dne sedmega septembra izvoljen vsled odsotnosti našega tajnika začasnim društvenim tajnikom.

V bodoče naj se vse tajniškega posla tikajoče reči pošiljajo pravočasno na naslednji naslov: Frank Česen, 1020 E. 64. St., Cleveland, O.

Lowell, Ariz.

Pri novstanovljenem društvu "Arizona", štev. 112, so bili izvoljeni naslednji društveni uradniki: Josip Petrušič, predsednik; Anton Krall, tajnikom, Jakob Snpanceh, blagajnikom. Seja se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu.

A. K. tajnik.

Wilburton, Okla.

Naznanjam vsem članom društva "Litija", štev. 58, da sem bil izvoljen sedanjim tajnikom, ker je bivši tajnik Fr. Laufar že nad štiri mesece v bolnišnici. Prosim, da pošiljate v bodoče vse pošiljatve glede tajništva na spodaj označeni naslov

Joseph Kestner,
B. 477 Wilburton, Okla.

Vesti iz domovine.

LJUBLJANA IN KRANJSKO.

— Nesreča pri delu. Steklarju tvrdke Agnola v Ljubljani Pavlu Mazetiču se je udrla med delom na stekleni stehi dvorišnega traktarja "Narodne tiskarne", velika strešna šipa. Mazetič je padel na koridor 7 do 8 metrov globoko. Med padcem je zadel tudi v rob koridora v prvem nadstropju. Poškodoval se je teško na glavi, po rokah in na levi nogi. Odpeljali so ga z rešilnim vozom v deželno bolnišnico.

— Detomorilka. (Izpred ljubljanskega sodišča.) Franciška Erjavce, 25 let stara, vdova in gostinja na Vojškem je znala svoje stanje tako prikriti, da o tem sploh nihče ni vedel. Dne 7. julija t. l. je čutila, da se bliža porod, zaklenila se je v sobo, in na svet je prišlo živo dete ženskega spola. Obdolženka pravi, da je sklenila, vsled strahu in strahu, iznebiti se otroka. Povila je otroka tako močno v eunje, da se je otrok zadušil ter ga je v eunje zavitega zaklenila v skrinjo, drugi dan je prosila Franciško Grošelj, da je truplo zakopala v gozdu. Ko so ljudje prišli temu na sled, je prinesla Grošelj otrokovo truplo k obdolženki, ki ga je zopet zaklenila v skrinjo, kjer so ga tudi našli. To dejanje obdolženka odkrito priznava in pristavi, da je to storila za to, ker se je sramovala ljudi. Porotniki so soglasno zanimali vprašanje glede detomora, nasprotno pa so pritrdili vprašanju glede opustitve porotniške pomoči, ter je obsojena Franciška Erjavce po par. 339. kaz. zakona na dva meseca strogega zapora.

— Požigalec. (Izpred ljubljanskega porotniškega sodišča.) France Friškovec, posestnikov sin v Mengšu, že večkrat kaznovan zaradi raznih deliktov in že večkrat v preiskovalnem zaporu kot osumljen požigalec, je tako nevaren človek, da se ga vse boji. V Mengšu je v začetku letošnjega leta že večkrat gorelo. Čudno se je zdelo ljudem, da je gorelo vedno takrat, ko je bil on doma, mir pa je bil v sosesčini, če je bil on pod ključem. Dne 22. aprila ponoči je v Mengšu zopet gorelo. Ogenj je izbruhnil pri posestniku Žnidarju, po domače pri Oevirku. Takoj, ko je izbruhnil ogenj, so sumili obtoženca. Orožnik je šel nato na obtoženec dom, aretiral

ga v postelji, kjer je hlinil Friškovec napol obločen spanje in obenem zaslišal mater in brata obtoženca; ki sta oba izpovedala v pričo, dvih pričo, da je sin, odnosno brat požigalec, ki je že večkrat zanetil ogenj in to celo doma. Nadaljna preiskava je doglala — to izpovedo tudi priče, da je obtoženec dan preje grozil s požigom, samo tega ni povedal, kje se bo posvetilo. Obtoženec nastopa nesramno predržno in taji vse ter stavi na laž dosledno vse zaprisežene priče. Mati in brata sta se odpovedala pričevanju, toda njihovo usodno pričevanje, v kritični noči so potrdile druge priče. Ostale priče so v bistvu izpovedale v zmislu obtožnice. Vsi so potrdili, da je Friškovec nevaren, nasilen in hinavski človek, katerega se boji vsa soseska in katerega bi se sosedje radi iznebili, ker se neprestano boje njegove hudobne roke. Obtoženec je zanimal vse njihove trditve in podarjal, da ga vsi sovražijo in da ga hočejo uničiti. Tudi svojih groženj, da bo požgal, katere je izrekel opetovano in v pričo več pričo, ni priznal. Po daljšem posvetovanju so porotniki krivdo glede požiga zanimali s sedmimi glasovi, potrdili pa so krivdo glede par. 312. Sodišče je obsodilo Friškovec na tri tedne zapora. Vstevski preiskovalni zapor so Friškovec izpustili.

— Nezgoda v šentjanskem rudniku. Rudar Janko Gorenjec je dopoldne zažgal v jami dve mini, od katerih je pa dobil le malo materiala. Hotel je nabasati zato še dve drugi že izvrtani mini na vrhu navpičnega rova. Naenkrat zasliši rudar Borštuar, da kliče Gorenjec z vsega grla na pomoč. Pogledal je kviško in videl, kako se drži Gorenjec z obema rokama za klin lestve, život pa mu visi nad neizmernim prepadom. V tem trenotku je padel na dno rova Gorenjec v klobuk in trije kakor srednje buče veliki kosi premoga. Borštuar se je komaj umaknil v stranski rov, da ni bil zadet. Ker ni več padalo, je šel pogledat, kaj je z Gorenjcem. Videl je, da visi še vedno nad prepadom in da z nogami nikakor ne more na lestve. Gorenjec ga je tudi prosil, naj mu gre za božjo voljo hitro djeti noge na lestvo, ker jih sam ne more in ga moči v rokah zapuščajo. Borštuar je splezal po lestvi navzgor in mu potegnil noge na klin lestve, toda Gorenjec so noge popolnoma odpovedale; nič se ni mogel upreti nanje. Borštuar ga je moral po lestvi dol do dna rova skoraj nesti. Od tam so odpeljali Gorenjca na dom in poklicali zdravnika, ki je konstatiral, da ima Gorenjec zlomljen križ (vretinico) in da je ves spodnji život od pasu navzdol popolnoma mrtev in neobčuten. Oddali so Gorenjca v bolnišnico. Če Gorenjec okreva, tedaj bo ostal spodnji del života najbrže popolnoma mrtev in ne bo mogel nikdar več hoditi.

— Ponarejalec denarja obsojen. Pred novomeškim porotnim sodiščem je bil obsojen eigan Ivan Brajdič na štiri leta težke ječe. Brajdič je bil že pred šestimi leti zaradi goljufije obsojen na pet let težke ječe. Takrat je sleparil kmetje; jemal je od njih pristne stokronske bankovce za zagotovilo, da jim prinese za to za 1000 kron izvrstno ponarejenega denarja.

— Oproščena detomorilka. Pri novomeškem porotnem sodiščem so opustili z 8 proti 4 glasovi 42letno detomorilko Marijo Grosovo iz Višnje gore. Grosova je popolnoma priznala svoj zločin. Otroka je umorila iz strahu pred materjo, še bolj pa iz strahu pred župnikom, ker je bila članica Marjine družbe. Otroka je umorila na ta način, da mu je ovila nos, usta in nšesa prav trdno z ruto. Ko ni bilo nobenega življenskega znaka več, je zagrebala otroka v kleti.

— Mistificirana zavarovalnica. Pred ljubljanskim porotnim sodiščem se je vršila zanimiva obravnava. Obtoženi so bili zakonska Franciška in Jože Možek, sedaj v Kamniku in bivši učitelj, sedaj zavarovalni agent nemške zavarovalne družbe "Alianca" Martinjak. Zadeva je sledeča: V začetku letošnjega leta se je vrnil z Nemškega k svoji teti Franči-

ški Možekovi mlad fant Janez Berlec. Vrnil se je domu zaradi bolezn. Imel je jetiko in je bil popolnoma neozdravljiv. Pri Možekovih se je zglasil v mesecu aprilu zavarovalni agent Martinjak, s katerim je napravil Jože Možek zavarovalno kupčijo. Zavaroval je njegovega triletnega otroka. Pri tem je opazil Martinjak tudi jetičnega sorodnika in takoj se mu je pojavila misel, da bi se dalo s tem človekom kaj zaslužiti. Sporazumno z zakonskima. Možek in z vednostjo mladega bolnika so napravili najpreje zavarovalno ponudbo za 2000 kron, in sicer brez zdravniške preiskave zavarovanca. Te ponudbe pa zavarovalnica ni sprejela. Stavili so novo ponudbo in sicer za 5000 kron in z pogojno zdravniško preiskavo. K zaupnemu zdravniku dr. Mahru pa ni šel Janez Berlec, marveč današnji obtoženec Jože Možek. Mistificiral je s pomočjo Martinjaka zdravnika in dobil povoljno izpričevalo. Bilo je to dne 9. majnika. To ponudbo je zavarovalnica sprejela in že dne 15. majnika je dobil po poštnem povzetju Janez Berlec zavarovalno polico za 5000 kron in sicer v prid in korist svoji teti Frančiški Možekovi in že dne 23. majnika je umrl. Možekova je zahtevala zavarovalnino, toda zavarovalnica se je hotela prej prepričati o vzroku smrti in sploh o raznih podrobnostih. Zavarovalnica je umrl prehitro. Uvedli so preiskavo, ki je razkrila vso sleparijo. Pri obravnavi vračajo krivdo obtoženci drug na drugega. Možek pravi, da je načrt zasnoval in izvršil prebrisani Martinjak, "oberinšpektor". Žena pravi, da o tem nič ne ve. Martinjak pa trdi, da ni vedel, da gre za jetičnega sorodnika, marveč za nekega drugega, ki je dober delavec in lesni agent ter zasluži na dan do 10 kron. Za tega devnega zavarovanca je dal tudi priporočilo in obrazec za zdravnikar, kar pa je Možek zlorabil, dal preiskati sebe in zavaroval svojega jetičnega sorodnika. Izpovedbe obtoženecv si torej popolnoma nasprotujejo. Priča dr. Mahr potrjuje, da je bil Možek tisti, ki se je dal preiskati za Berleca. Graški varnostni "Alianca" pravi, da so pri družbi takoj, ko so izvedeli za Berlecovo naglo smrt, slutili, da gre za tako sleparstvo. Druge priče izpovedujejo o raznih manjših Martinjakovih sleparijah. Državni pravdnik Neuperger predlaga za Možeka in Martinjaka krivorek, za Možekovo pa prepnušča porotnikom sodbo, če jo smatrajo za duševno manjvredno. Potem so govorili zagovorniki dr. Zupane, dr. Novak in dr. Kokalj, ki so predlagali oprostitve svojih klientov. Po repliki in dupliki so se porotniki posvetovali in so za Možeka in ženo zanimali, za Martinjaka pa potrdili krivdo. Nato je sodišče oprostilo Možeka in njegovo ženo, Martinjaka pa z ozirom na olajševalne okolnosti obsodilo na trinajst mesecev težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsako četrletje. Trimesečni preiskovalni zapor se mu všteje v kazni.

ŠTAJERSKO.

— Požar. Vžgal se je kozolec trgovca I. Meketa ter je pogorel do tal. Kozolec je bil obložen s poljskimi pridelki in je bil zavarovan. Sreča je pač bila, da ni bilo vetra. Požarna bramba iz Hrastnika je bila takoj na licu mesta, tudi sosedne požarne brambe kakor iz Dol ter požarna bramba iz kemične tovarne so takoj prihiteli s svojimi brizgalkami. Le požrtvovalnemu delu ognjegasevci in prebivalstva se je zahvaliti, da se je ogenj omejil samo na ta objekt. Sumijo, da je zažgal iz ne previdnosti kdo, ki je šel mimo kozoleca in zagnal tlečo cigareto ali kaj podobnega proč.

— Šovinizem. V Mariboru so otvorili novi državni most čez Dravo. Graški socialistični list "Arbeiterwille" piše o tem: Otvoritev državnega mosta v Mariboru so porabili nemški nacionalci za to, da so pokazali izredna patriotska čustva. Mariborčani niso prinesla otvoritev tudi malo obsedno stanje in sicer le za to, ker so se bali nemški nacionalci v patriotizmu. Za to je bilo pripravljeno v Mariboru vse za krvavo kopel. Nad 100 orožnikov iz vseh delov Štajerske je bilo

priljubljenih v demobranski vojašnici in v neki gostilni. Sele v nedeljo zjutraj so odšli orožniki iz Maribora na svoja mesta. — iz Maribora pa ima "Arbeiterwille" naslednji dopis: "Otvoritev državnega mosta 23. avgusta je bila, za nemškonalne fanatike prilika, da so prevračali kozolce. Ob treh popoldne je bil odprt most za splošni promet in na tisoče ljudi je šlo čez most. Naenkrat smo zaslišali divje vpitje: "Znače proč! Ali niste brali prepovedi?" In fino oblečeni gospodje so prijeli mladega moža, ga vlekli semintje in ga psovali. Eden teh pilherjev je prijel mladega moža za vrat, mu strgal kravato in poteptal kravatno iglo, ki je bila baje slovenski znak. Razjarjena ženska v elegantni obleki se je pa zlasti odlikovala v tem, da je hujkala proti napadenemu mlademu. In ti naj bodo pripadniki "nemškega Edelvolka"? Fej!

— Oče umoril svojega otroka. Iz Celja poročajo: Zakonska Mihaela in Marija Peperko v Boginjski gori sta imela Sletno hčerko Marijo, ki je neozdravljivo bolna in mutasta. 11. avgusta je umrl otrok. Nakladno so dognali, da je oče, ki je dne 8. avgusta zblaznel, umoril svojega otroka. 11. avgusta je Mihael Peperko zadavil hčerko. Prihodnji dan so odpeljali zblaznelega moža na opazovalni zavod v Gradec.

— Vlak ga je povozil. Iz Celja poročajo. Tovorni vlak, štev. 980 je povozil telegrafičnega delavca Mihaela Vabiča iz Maribora na progi med Laškimi in Rimskimi toplicami. Levi cilindar stroja ga je butnil v glavo in mu jo zdrobil. Iz Celja došli železniški zdravnik dr. Premšek je konstatiral le še smrt.

KOROŠKO.

— Ponesrečen planinec. — K nesreči prof. Rudolfa Mittermanna iz Beljaka poročajo: Profesor Mitterman je nameraval v spremstvu treh drugih planincev preokrečiti Pösnerjevo sedlo in priti v Bambergerjevo koč. Pot je sicer zavarevan, vendar pa zelo nevarna in le za dobre planince. Ko je hotel profesor Mitterman splezati po lestvi čez noko steno, je opešal in se vrnil z lestve, da si nekoliko odpočije. Nosil je zelo težak nahrbtnik. Ko si je zbral nove moči, je poskusil zopet plezati. V višini kakih 150 metrov se je nenadoma izpulil z obema rokama in padel v prepad. Pri padcu je zadel enega tovarišev v nahrbtnik in malo je manjkalo, da ga ni potegnil za sabo. Tovariši so ga našli v globokem jarku v grmovju. Ležal je na obrazu in ni imel nobene rane. S početka so mislili, da je v globoki omedlevici, toda kmalu so se prepričali, da je mrtev. Zdravnik je konstatiral, da je umrl vsled pretresa možgan. Truplo so prepeljali najprej v Wolkendorf in oddali v Pottendorf na Nižje-Avstrijskem.

— Nesreča na manevru. — V Beljak je dospelo voč vojakov, ki so se ponesrečili na vojaški vaji po Zg. Koroškem. En Bošnjak in en topničar sta padla baje raz neko pečino in sta obležala mrtva, kot invalid se je vrnil poročnik lovskega bataljona S. Iz Mülbrčka je prispel enoletni prostovoljec medicine. Trčil je v njega vojak-kolesar in ga s puško težko ranil na desnim očesu. Prostovoljec se je odpeljal na kliniko v Gradec. Kasneje pa so pripeljali v Beljak nekega kmeta. Vozil je vojaško prtljago. Med potjo ga je sunil vojaški konj v trebuh in ga smrtno nevarno poškodoval.

— Zastrupila se je v Celoveu 20letna dekla Urša Košutnikova. Pila je lizol. Odpeljali so jo v brezupnom stanju v bolnišnico. Vzrok samomora ni znan.

— Samomor železniške oficijantje. Iz Beljaka poročajo, da se je ustrelila 33letna železniška oficijantinja Ana Wurian. Bila je takoj mrtva. Vzrok samomora ni znan.

— Tovarna je pogorela. V Beljaku je pogorela papirnica. Goreti je začelo ob dveh zjutraj. Ogenj

je uničil popolnoma vse, ostalo je zidovje. Papirnica je last beljaške občine, v njemu jo je imel Raditschnik. Škoda je ogromna, a krita z zavarovalnico.

— Velik požar. Iz Beljaka poročajo, da je pogorelo popolnoma lesno skladišče tvrdke H. L. Moritsch, Škode je okoli 200.000 K, ki je pokrita z zavarovalnico. Ogenj je bil najbrže podtaknjen.

— Električna železnica v Celoveu in okolici. Mesto Celovec je dobilo koncesijo za gradnjo in obratovanje ozkotirne male električne železnice za Celovec in okolice. Železnica mora biti najmanj tekom enega leta gotova in izročena prometu.

— Železniška nesreča. V Celoveu je bilo na glavnem kolodvoru pri premikanju osebnega vlaka južne železnice štev. 417 ranjenih 12 oseb.

— Nesreča v gorah. Ponesrečil se je v gorah inženir in strokovni učitelj Mittermann iz Beljaka, navdušen in previden turist, in sicer na Seli. Bil je takoj mrtev.

— Samomor vojaka. Na vojaških vajah v okolici celovški se je ustrelil z vojaško puško neki pešec 14. kompanije 17. pešpolka. Bil je na mestu mrtev. Ime samomorilca še ni znano in tudi ni še znan vzrok samomora.

Vojaške oblasti rade oboje za molče.

— Vsa vas je pogorela. Iz Celovea poročajo, da je nakrat ob 8. uri zjutraj začelo v Selih pri Celoveu goreti. Ogenj se je hitro širil. V kratkem času je gorelo 22 hiš z gospodarskimi poslopji vred. Ker je zmanjkalo vode, ni moglo gasilno društvo pomagati. Ko so okoliška društva prišla na pomoč, ni bilo ničesar več, kar bi mogla rešiti. Vse je bilo uničeno. Sedem glav goveje živine je tudi zgorelo. Najbrže je kdo zažgal.

— Neznano utopljenko so potegnili iz Drave pri Zaperjah, občina Migarje na Koroškem. Neznanka je bila stara kakih 30 let, dobro oblečena, in sicer v žalni obleki. Pokopali so jo v Zaperjah.

— Ustrelil se je v Krivi Vrbi ob Vrbskem jezeru hotelir Frank Schützener. Vzrok so najbrže denarne stiske vsled neugodne letovišne sezone.

TRST.

— Zopet nesreča v škedenjskih plavžih. — Škedenjski plavž si polagoma pridobiva ime človeške klavnice. Ne preteče 24 ur, da ne bi moralo časopise registrirati kakšne večje ali manjše nesreče. Zdaj je Marka Perhavea iz Čakutarja povozil voziček, s katerim so delaveci po tratičnicah peljali goreči premog, in ga je pretezal naravnost na dva enaka dela. Kako je prišlo do nesreče, ni znano, ker se še ne ve, kako je mogel delavec priti pod voziček. Morda je tudi zaspal na tratičnicah vsled utrujenosti, morda vsled bede. Značilno je pa, da se nesreče ponavljajo in ponavljajo, kakor da bi bil plavž v Ameriki.

GORIŠKO.

— Smrtna nezgoda. — Iz Nabrežne poročajo: Dne 26. p. m. je bil povozen 22 mesecev stari fantič Filip Čermelj. Otrok je bil na cesti, po kateri je pripeljal z žgalnice apna težko obložen voz z apnom. Voz je šel otroku čez trebuh. Otrok je bil na mestu mrtev.

— Nezgoda pri zidarskem delu. Zidar Fr. Kapelan v Gorici je padel pri delu z višine 5 m, zlomil si je roko ter dobil še druge poškodbe po telesu. Nesrečnika so prenesli v bolnišnico.

— Tat s Kranjskega v Gradežu. 26letni Jakob Peklen iz Polhovca gradca je služil v Gradežu v nekem hotelu. Obtožen je bil, da je ukradel Heleni Hoffman-Eckerl 400 K, g. A. Ulrihu pa 100 K. Tudi nekega drugega je opeharil za 8 K. Peklen je obsojen zaradi tatvine na 10 mesecev težke ječe s posti.

"Zakonodajalski navihanci".

Menda niso nikjer na svetu kapitalistični zastopniki v postavodajnih zborih tako prebrisani in navihani kakor v Ameriki. Vsako priliko izrabijo dosledno, da opeharijo delavce z zakoni, ki nimajo nobene zakonite sile.

Že leta 1847 je sprejela legislatura države New Hampshire deseturni delavnik. Tej državi je sledila država Maryland, ker je bilo delavsko gibanje v Baltimoru živo, z deseturnim delavnikom. Skozi šest desetletij so kapitalistični postavodajalci vlekli delavce za nos in se očitno brili noree iz njih.

Taki zakoni so bili navidezni zakoni, to se pravi, da niso imeli nobene zakonite moči. Pri zakonih so "pozabili" pravzaprav nalašč izpustiti, kakšna kazen zadene podjetnika, ki krši zakon. Tovarnarjem je bilo prepovedano zakonitim potom, da ne smejo delavcev dalj izkoriščati kakor osem ali deset ur na dan. Ker ni bilo zapisano in določeno kakšna kazen jih zadene, ako grešijo proti zakonu, je bilo nemogoče kaznovati tovarnarje. Vsled tega se tovarnarji niso brigali za zakon in so ga kršili kolikokrat so ga le mogli. Zakon je bil za delavce brez pomena.

Pri drugih zakonih so "pozabili" povedati, kako se naj zakon izvede. Bili so zakoni za uravnavanje delavnikov, pri katerih niso povedali, katere osebe imajo paziti na to, da se zakon izvede. Sploh je bilo kapitalističnim političarjem vsako sredstvo dobro, da so onemogočili postavno določitev delavstva. Ko so delavci spoznali, da jih meščanski političarji z dozdevnimi zakoni farbajo in so odločno zahtevali prave zakone, so se kapitalisti zanesli na sodišča, ki so do novejših dob zabranila uvedbo postavno uravnanega delavstva.

Moderni industrijski obrat zahteva dandanes povsem širše delavsko varstvo. Katastrofe v tovarnah (požar v Triangle tovarni), rudnikih in na železnicah odločno zahtevajo, da se delavsko varstvo razširi. Petdeset tisoč delavcev umrje vsako leto v interesu industrijskih baronov, premovalniških in rudniških grofov, železniških magnatov in drugih odemuhov, nad pol milijona jih pa dobi poškodbe. Nobena država na svetu nima tako strašnih števil, nikjer na svetu se ne igra tako frivojno z zdravjem in življenjem delavcev kakor v Ameriki. Torej ni čudo, ako dandanes delavstvo povsod zahteva zakone v varstvo delavcev in da ta klje po varstvenih zakonih tudi učinkuje na meščanske političarje, da so pripravljeno zopet enkrat igrati ulogo delavskih prijateljev.

Ameriško delavstvo bi se bilo lahko tekom zadnjih desetletij naučilo, da ima delavstvo le eno sredstvo, s katerim se lahko uspešno bori za varstvo delavstva. To sredstvo je neodvisna politična akcija, ali z drugimi besedami: delavski razred mora osvojiti zakonodajo, da se bodo delali zakoni v prid delavstva.

Delavstvo se danes politično kot razred organizira v socialistični stranki. Socialistična stranka je po svojem sestavu in programu izključno delavska. Zato je tudi dolžnost vsakega delavca, da se politično organizira v tej stranki. Odvisno je torej od delavstva samega, kdaj se bodo legislature naših držav pričele pečati resno z zakonodajstvom za varstvo delavstva. Ako bo delavstvo še v prihodnje poslušalo meščanske političarje in volilo v kongres in legislature demokrate, republikanec in progresiste, bo lahko še dolgo, dolgo čakalo na zakone v varstvo delavcev. Meščanski političarji bodo igrali svojo staro igro na druge karte in socialna zakonodaja bo ostala tam, kjer je danes. Meščanski političarji bodo delavstvo vleki s svojim dozdevnim soc. zakonodajstvom za nos. Ako pa delavstvo krene na drugo stran in se organizira politično kot razred v socialistični stranki, edini delavski stranki, se pa meščanski političarji ne bodo mogli upirati socialnemu zakonodajstvu, ker jih bodo zastopniki delavstva v legislatureh prisilili, da bodo morali priti z baryo na dan. Zakonodajskemu navihanstvu bo konec!

Odvisnost in svoboda.

Modrovanje naših nasprotnikov, črnih in belih, nam sili porogljiv smeh v oči in vlija pomilovanje v naša srca. Izvrševalci srednjeveške oporoke, Rimljani — ki imajo svojo domovinsko pravico v papeškem Rimu — pridigajo zoper nas, češ da oznamajo popolno anarhijo in da hočejo porušiti vso človeško družbo: njeno državo, njeno familio in njeno lastnino, ter proglašajo vsak sklep v družabni verigi za "odvisnost po božji volji." Z druge strani nas napadajo meščanski političarji, demokrate, republikanec in progresisti, s krščenim judom Goldsteinom na čelu kot nositelji liberalizma, tistega liberalizma, kjer se sploh povzpne od oštarijskega zabavljanja do resne kritike: kot sin meščanske družbe, njene blagovne produkcije in proste konkurence, povzdi guje načelo svobode in očita socializmom, da vodi človeško družbo v popolno sužnost.

Jasno je, da v vsaki človeški skupini, ki sloni na vzajemnem sodelovanju, posameznik ne živi absolutne svobode. V vsaki človeški organizaciji je tako in ne more biti drugače! Absolutna svoboda, kakor jo zahtevajo anarhisti, ki so do skrajnosti izpeljali liberalno formulo, je mogoča le v izoliranem gospodarstvu, kjer po edinec proizvaja vse svoje potrebe sam. Sedanji kapitalistični, proizvajalski način pa spaja vse ljudi in po vsem svetu v organizirano družbo: vsi so med seboj zvezani, drug od drugega odvisni. Vsa svoboda je le pena, le oblika, v kateri se pojavlja medsebojna odvisnost. Zakaj odvisnost v meščanski družbi ne opredeljuje predpis in ne postava, določa jo gospodarski zakon.

Vrednostni zakon, ki je osnovni steber Marxovega nauka, se glasi: Vrednost blaga, ki se uveljavlja v izmenjavanju, je izraz v njem nakopičenega družabnega dela. Naši protivniki, zastopniki buržvazije, ki proizvajajo in barantajo in ki vidi v vsem gospodarstvu le sredstvo osebnega pridobivanja, vprašujejo le po ceni blaga: zanje je ekonomija nauk, ki proučuje cene blaga in Marxov vrednostni zakon je zanje le pravilo, kako nastajajo cene. V njem očitajo, da se blago izmenjava po množini dela, ki je v njem nakopičeno. Z zgovornimi besedami pobijajo Marxovo teorijo in pri tem donkišotstvu, jih prav nič ne ženira izrečna Marxova pripomba, da se blago dandanašnji ne izmenjava po svoji vrednosti in da vplivajo na njegove cene še druge iz vrednosti porojene oblike, kakor kapital in zemljiška renta.

Ampak vrednostni zakon, kakor ga je z nepresežno bistroumnostjo formuliral Marx, ni le osnovni zakon narodnega gospodarstva, temveč je tudi ključ za razumevanje vse človeške družbe in v tem je njegov glavni nauk za delavstvo, kateremu ne gre toliko za spoznanje barantovskih cen kakor za vpogled v bistro in razvitek človeške družbe.

Vsa sedanja produkcija je produkcija za trg: nihče s svojim gospodarstvom delom ne vstvarja za brine za domače potrebe in za domačo porabo, vsakdo proizvaja blago, ki ga prodaja. Ob tej blagovni produkciji dela vsak proizvajalec v svoji delavnici samostojno in po svoji volji in človeku, ki le površno opazuje, se zdi, da je vse človeško gospodarstvo razbito in razdrobljeno na neštivilne atome, neodvisne druge od drugih. Medsebojna zvezanost in odvisnost se pokaže stoprav pri izmenjavanju blaga: ljudje stopajo v stike in v tem hipu se razode, da so vsi člani ene celote, udje velikega gospodarskega organizma. In zakon, ki opredeljuje medsebojno izmenjavanje blaga je vrednostni zakon. Ampak blago se ne izmenjava samo, izmenjavajo ga ljudje, ki so njegovi lastniki in ki ga po svoji volji kupujejo in prodajajo. Če sta kup ali prodaja, ki ju človek sklene po svoji volji, opredeljena hkrati po vrednostnem zakonu, je v tem izraženo, da stoji vrednostni zakon nad človeško voljo in si jo upokorava. Prosta volja ne odločuje, po kakšni ceni človek prodaja: vrednost je družabno določena reč, nezapisana postava in vrednostni zakon je "višja sila", ki obrača človeka in vodi njegovo

usodo. Delavec, ki je prisiljen prodajati svojo delovno moč kakor stradežnik na cesti, podjetnik, ki se more svojega blaga znebiti le z izgubo, obcutita vso težo tega zakona. Kogar na zadene milostni žarek nevidnega družabnega zakona, ga povzdigne do oblasti.

V svoji anarhistični svobodi je Robinzom svoje delo lahko nemoteno prilagajal lastnim potrebam in željam; kjerkoli pa žive in delajo ljudje v velikih skupinah, so drug od drugega odvisni in je njih svoboda omejena. Oblike te odvisnosti se menjajo s proizvodnim načinom. V fevdalnem srednjem veku je bil vsakdo odvisen: trdni osebni odnosi, avtoriteta in vera, zvestoba in obramba so z vzajemnimi dolžnostmi spajali tlačane in viteze, kneza in vazala, graščaka in kmeta, duhovnika in posvetnjaka. Nasprotno pa je v meščanski družbi, ob blagovni produkciji, vsakdo prost in samostojen: fevdalna organizacija je razbita, človeška družba kakor na atome razdrobljena, brez vezi in brez vidnih obročev. Ne veže jih človeška postava, ampak nadčloveški, gospodarski zakon, ki deluje kakor prirodna sila. Ravno zato je bilo v meščanski družbi treba odpraviti vse vezi in vse predpise, da gospodarski zakon sam in nemoteno ureja vse odnose. V tem je jedro liberalne svobode: nobena vnanja sila ne brani ljudem, da se v svojem dejanju in nehanju pokoravajo zgolj ukazu vrednostnega zakona, gospodarski nujnosti.

Socializem ne napravlja gospodarskih enot kot delov celote odvisne drugo od druge, zakaj odvisne so že sedaj. Ampak medsebojno odvisnost hoče preustrojiti iz nezavedne v zavedno, namesto slepega gospodarskega zakona, ki se uveljavlja kot skrivnostna višja sila, hoče postaviti umno in smotno regulacijo družabne produkcije. Liberalne svobode, neomejene oblasti slepega gospodarskega zakona, bo konec tisti hip, ko proletarska ljudska masa, ki je zanjo liberalna svoboda neomejena svoboda stradanja, spozna ta zakon, ko odgrne skrivnostni njegov značaj in poruši njegovo uničujočo oblast z organizacijo delavskega človeštva.

Iz strahu pred polomom posega postarna meščanska družba po srednjeveških oblikah in okovih, ne da bi zavarovala delavstvo pred pogibeljo modernega življenja; vedno bolj se otresa liberalizma, da upokori uporne množice. Brezuspšno nehanje! Njenim dejanjem velja naš brezobziren boj, njenim naukom naš zasmeh!

Pokopališča prihodnosti.

Pokopališče vprašanje je za moderne mestne uprave eno izmed najakutnejših. Za velika mesta, ki se širijo na vse strani, je to vprašanje velikega gospodarskega pomena. Pred kratkim je profesor Gloister iz Glasgowa pokazal, kako velikega pomena so pokopališča za gospodarski razvoj velikih mest. V Glasgownu se pokoplje vsako leto 18.000 mrličev. Mesto, ki ima en milijon prebivalcev, pokoplje v tridesetih letih 1 milijon mrličev. Da se vsi ti ljudje spravijo pod zemljo, je treba dva milijona kvadratnih metrov prostora, ako je izkopan tesno grob ob grobn. Ako se prišteje poleg tega še prostor za pota in rezervni teren, je treba milijonskemu mestu pokopališče, ki meri pet kvadratnih kilometrov. Takega velikega prostora ni nikjer dobiti v mestu, ali vsaj v bližini mesta. Vrednost takega ozemlja bi znašala nad 50 milijonov mark. Naravno je, da se zato pokopališča pomikajo vedno bolj iz mesta, in v nekaterih velikih mestih so že oddaljena po več milj.

Problem bi se za enkrat najbolj rešil s sežiganjem mrličev. Albrecht Haupt je izdelal po naročilu hanoveranskega društva z sežiganjem mrličev načrt, kako bi se najbolj umestno gradila pokopališča. Ako potrebuje sedaj milijonsko mesto 500 hektarov ozemlja za svoje pokopališče, bi v slučaju sežiganja potrebovalo le pet hektarov. Tako pokopališče bi bilo lahko tudi v sredini mesta. Pri pokopavanju mrličev pa mora biti zaradi higienskih zahtev neka varnostna zona med mestom in pokopališčem. Haupt imenuje po-

kopališče prihodnosti, nekropolo, in je dokazal v svojem delu, kako bi se pokopališko vprašanje bodočnosti rešilo tudi v umetniškem oziru. Nastala bi velikanska poslopja, široke nekropole, ki bi bile v okras vsakemu mestu. Na kolikor mogoče majhnem prostoru bi se postavila nekropola za en milijon žar, v katerih bi bil shranjen pepel pokojnih. Najprikladnejša oblika bi bila piramida s stopnjicami. Osnovna ploskev bi merila kakih 200 metrov, visoka bi bila do 100 metrov. Deset nadstropij, s prostornimi dvoranami, dolgiimi hodniki, lepimi stenami in stebri bi bilo pripravljeno za postavljanje žar. Spodnji prostor, pa bi bil visok pet metrov, bi imel 13.000 metrov širine. Ako bi se uporabljali trije metri višine, bi obsegal ta prostor 39.000 kvadratnih metrov. V vsak kvadratni meter bi se postavilo 10 žar. Torej že v spodnjem prostoru bi stala tretjina milijona žar. Čim višje bi se vzdigovalo poslopje, tem manjši bi bili seveda prostori, ali prejemali bi vendar še enkrat toliko žar kakor spodnji, temeljni prostor. Svetloba bi prihajala za celo poslopje odzgor. Seveda bi morala biti napeljana v celi stavbi tudi električna fazsvetljava. Velika stopnišča bi vodila od spodnjega prostora do najvišje terase, kjer bi bil mogočen tempel za pepel slavnih ljudi. V poslopju bi bili štirje veliki vzdigalniki za one, ki ne bi hotel prehoditi vseh stopnic. Na spodnjih štirih oglih bi stali štirje okrogli krematoriji, ki bi se vzdigovali čez dve nadstropji in bi imeli tudi dve kapeli. V krematorijih bi neprenehoma gorele štiri velike peči za sežiganje mrličev. V nekropoli bi imele prostor cerkve za vsa množična veroizpovedanja, dalje hodniki z visokimi stebri, svetlišča, balustrade, da bi se lahko postavljali umetniški izdelki. Nekropolo bi obdajali tihi logi, mirne vode in najdolge evetlice. Haupt je napravil tudi proračun: 42.800.000 mark bi veljala nekropola. Vsota bi bila poravnana z obrestmi vred, kadar bi sežgali en milijon mrličev.

Ne sejejo, pa vendar žanjejo.

Delavsko ljudstvo vzdržuje s svojim delom, redi s svojo krvjo zalego trotoev: visoke in najvišje gospode, fevdalne agrarce, cerkvene kneze, finančne barone in kapitalistične lenuhe vseh vrst in redov. Vsi ti nimajo drugih skrbi, kakor razmišljati, kako bi dobili še več denarja in kako bi ga najlažje razmetali. Iz nadvrednosti, ki jim jo prigarajo delavci v potu svojega obraza, vlečejo mastne dividende.

Na primer akcionarji rudniških obratov in plavžev v Avstriji so dobili leta 1905 čistega dobička 24.768.000 K; leta 1906 že 30.491.000 K in leto pozneje celo 34.157.000 K. To so prav čedne "drobtine"! Ako nastavimo povprečni letni zaslužek enega delavca s 1500 K, tedaj je čist dobiček peščice podjetnikov tako velik, kakor letni zaslužek 23.000 delavcev! Število akcionarjev je neznatno večje od števila podjetij, saj je samoposebi umevno, da ima en akcionar po sto in sto akcij.

Seveda tožijo akcijske družbe, da morajo plačevati visoke davke in da pravzaprav njihovi dobički niso tako ogromni. Ali če natančneje pogledamo razmerje med čistim dobičkom in davki, vidimo, da davki, ki jih plačujejo akcijske družbe, od leta do leta padajo, česar o davkih, ki jih plačuje delavsko ljudstvo, ravno ne moremo trditi. Oni obrati, ki smo jih že skoraj navedli, so plačali zaporedno v letu 1905 — 6 — 7 davkov: 5.347.000, 5.558.000 in 5.507.000 K. To je res veliko, ali v razmerju z naraščanjem dobička je padalo davčno breme v teh treh letih. Davki so znašali manj od čistega dobička leta 1905 21,66, 1906 18,22 in 1907 16,18 procentov. Vsakdo izmed nas pa ve tudi, da delavčeva mezda v treh letih ni naraščala sorazmerno z dobičkom, le njega so izkoriščali od leta do leta tako, da so iz njegovih žuljev iztiskali vedno večji dobiček.

— Železniška nezgoda. Pri Cratesvillu, 38 mil. zapadno o Philadelphije so trije spalni vozovi ekspresnega vlaka skočili raz tir in se prevrnili. Ranjene so tri osebe.

GLASILO
Slovenske Narodne
Podporne Jednote

Izhaja tedensko.

LASTNA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravnništvo:
2821 SOUTH 40th AVE.,
Chicago, Ill.

Velja za vsa leta \$1.00.

ORGAN
OF THE
SLOVENIC NATIONAL BENEFIT SOCIETY
Issued weekly.

OWNED BY THE SLOVENIC NATIONAL
BENEFIT SOCIETY

OFFICE:
2821 SOUTH 40th AVE.,
Chicago, Ill.

Subscription, \$1.00 per year.

TRADE UNION COUNCIL
CHICAGO, ILL.

Najeti ponarejalci.

Med kapitalisti je malo ljudi, ki znajo sukati pero. Zato najamejo ljudi, da pišejo zgodovino tako, kakor je njim všeč, če tudi se postavlja pri tem resnica na glavo. Tudi najemnikom ne dela prav nobenih skrbi, ako falsificirajo zgodovino. Najemnikom gre v prvi vrsti za denar in zaslužek. Z mirno vestjo pišejo najbolj debele laži, da so le njih gospodarjem — kapitalistom po volji. Glasilo premogovniških baronov "Coal Age", ki je priobčilo razpravo o štrajku westverginjskih rudarjev, ki so leto dni štrajkali za zborovalno pravico, nam v najzgodnejši luči dokazuje, kako najeti pisarji v interesu kapitalistov ponarejajo zgodovino.

Glasilo premogovniških baronov pripoveduje, da je "takojmenovani štrajk" v Cabin Creeku in Paint Creeku bil oborožena vstaja, ki so jo organizirali rudarji, združeni v organizaciji "Združeni ameriški rudniški delavci", jo financirali in vodili. Po izjavi najetega kapitalističnega zgodovinskega pisarja je bil namen te oborožene vstaje, da se rudarje v West Virginiji prisili vstopiti v organizacijo.

Ako bi verjeli temu duhovitemu izvajanju, so po mnenju premogovniških baronov in njihovih pisarjev rudarji zaštrajkali, da prisilijo sebe pridružiti se organizaciji. Ako to ni falsificiranje zgodovinskih dogodkov v delavskih bojih, potem ne vemo, kaj pomeni beseda falsifikat.

Najemniki s peresom hočejo da kazati, da se rudarji v West Virginiji sploh niso hoteli organizirati in da so jih rudarji iz drugih držav prisilili, da se organizirajo. Najeti pisar modruje, da je stavka pričela, ko je bilo na tisoče rudarjev oboroženih. Pričela je guericilska vojna. Včasih je imela umija 5000 mož oboroženih z daleč mesečimi puškami na bojiščih. Tem nasproti je stalo 145 privatnih stražnikov in kasneje vsa državna vojaška sila, broječa 1200 mož.

Ako bi bilo to resnica, tedaj smo prepričani, da bi niti eden privatnih stražnikov ne ušel, pa tudi na lokateri milicijarjev bi odnesel zdrave pete iz stavkovnega okraja. Pomislimo: 5000 mož, oboroženih v gorovju z modernimi puškami, katerim stoji nasproti 145 privatnih stražnikov in 1200 milicijarjev. Kdor sodi trezno o takih bojnih silah, bo priznal, da bi bili rudarji, ako bi imeli namen z orožjem izvajati znago, teh 1345 mož pozabili že prve dni.

Rudarji so se le takrat postavili v bran, kadar so hoteli zabraniti krvolitje, ki so ga hoteli vpriporiti priv. stražniki, ki so med poštnimi delavci vobče poznali kot najeti pretepači in vbijalci. Vsem našim čitateljem je znano, da so premogovniški baroni najeli oklepni vlak, na katerem so imeli brzostrelne topove, s katerimi so streljali na štrajkujoče rudarje, njihov žene in otroke v šotorih. Vzletemu pa niso rudarji nič stori, da bi zasledovali napadalce ali jih poklicali na odgovor. Ako bi bilo res pet tisoč rudarjev oboroženih z modernimi puškami, potem bi ne bil niti eden najetih morilcev, ki so tvorili posadko na morilnem vlakcu, ne odnesel zdrave kože.

Teh pet tisoč oboroženih rudarjev ni bilo nikjer in žive le v moških najetega kapitalističnega pisarja. Pest rudarjev, ki se je hrnila z orožjem, je to storila v silobranu, ker drugače bi najeti

morilec pomorili rudarje, njih žene in deco. Ako glasilo premogovniških baronov poroča, da je v štrajku trinajst oseb izgubilo svoje življenje, potem je namenoma zamolčalo, koliko je padlo rudarjev, privatnih stražnikov in milicijarjev. Večino žrtve so tvorili rudarji in ne najemniki in milicijarji.

Glasilo premogovniških baronov je previdno zamolčalo, da je država izdala za kralje premoga pol milijona dolarjev, katerih življen je bilo ogroženo po najetih baronih, ni izdala počenega groša. Na podlagi takih člankov sestavlja kapitalistični zgodovinarji kasnejše zgodovino, ki ni nič drugega kot namizana vrsta laži o dogodkih v delavskih bojih.

Mi smo še danes uverjeni, da bodo po končanem štrajku v Michiganu kapitalistični najemniki s peresom lagali v glasilo kraljev bakra, da je 20 tisoč dobro oboroženih rudarjev ogrožalo imetek kraljev bakra, dasiravno ne mine teden, da bi najete barabe v službi kapitalistov ne streljale na neoborožene in mirne rudarje, njihov žene in otroke.

Kapitalisti le lagajte! Zgodovina sestavljena na podlagi resničnih dogodkov, ki so bili priobčeni v delavskih listih, bo vsa sodila. To bo list sramote v zgodovini za kapitaliste in tiste blage dušice, ki so se jim predale.

Grozno oboroževanje.

Družabni red, ki ga je po trditvah kapitalistov in njihovih blagoslovljenih pomagačev ustanovil sam nebeški Bog, se že davno polagoma, v novjšem času pa že skokoma približuje blaznosti. Vsakega zasebnega človeka, ki bi gospodaril tako, kakor gospodarijo sodobne kapitalistične države, bi dali pod kuratelo; vsakega človeka, ki bi razpisal denar za nabrušene igrače in pri tem stradal duševno in telesno, bi spravili v norišnico. Vpričo oboroževanja civiliziranih držav, ki ne pozna nobenih meja in presega vsako razumnost, se mora v vsaki normalni glavi poroditi vprašanje, kam vodi ta brezumna tekma in kako dolgo bo še mogoča. Ali oni, ki stoje na čelu držav, očitno niso normalne glave, zakaj vojni ministri in načelniki mornarice znajo le neprenehoma zahtevati nove žrtve, ni ga pa še bilo med njimi, ki bi bil pokazal, da zna premisliti, o zapravljanju narodnega bogastva in o vtičkanju ogromnih vsot v neproduktivne nemene???

Načelnik angleškega admiralskega lord Churchill je napovedal lažni, da bo v parlamentu zahteval dodaten kredit za mornarico. Ali med tem je na Nemškem prišel vrhovni admiral Tirpitz s svojimi zahtevami, lord Churchill je pa že iz zvaljal iz tega svoje posledice. Nemčija noče zaostati za Anglijo; ali Anglija hoče imeti več ladij od Nemčije, kajti Anglija "mora" za vsako ceno ostati prva pomorska sila. Njej proti "nevarnost" z morske strani in ladje ji morajo hiti to, kar so drugim državam trdnjave in kavaliriji. Ali ker ima Anglija tako močno mornarico, je Nemčija v "nevarnosti", da jo prekomorska sosedja danes ali jutri napade, zato "mora" tudi ona pomnoževati svojo mornarico. Ker pa imajo Angličani in Nemci toliko bark, jih "morajo" imeti tudi Francozi in Italijani. Rusi in Španci, Japonci in Avstrijci, in jih "morajo" imeti tudi Zdr. države. Torej morajo neprenehoma naraščati stroški za vojaščino in mornarico po vsem svetu od leta do leta, zdaj že skoraj od meseca do meseca, "morajo" vlade pumpati denar iz prebivalstva in ga "morajo" metati molohu v žrelo.

Nekaj dni kasneje je lord Churchill napovedal svoj namen na banketu ladjestavne družbe. In dejal je: "Vsak mesec prinaša enakomer no naraščanje strašnega oboroževanja..."

Vsak mesec! In lord admiral ve sam in razume, da je to oboroževanje strašno. Toda iz vsega tega spoznanja ne sklepa nič drugega kakor da mora tudi on zahtevati od angleškega ljudstva še več žrtve, nego jih je zahteval pred dobrim mesecem. In tudi Tirpitz na Nemškem, tudi Monteuccelli v Avstriji in ameriški mornariški tajnik ne sklepa nič drugega. Le več ladij! Le več milijonov! Oslovljen hrbet prinaša še kaj, le natovori mo no še!

Toda najpotrežlivejši oseb ni

tako močen kakor Atlas iz stare mitologije, ki je nosil ves svet na svojih ladjah. Veliko prenese, ali tudi njegove sile imajo neke meje. In kadar mu je preveč; pod prevelikim bremenom se zgrudi.

Naraščanje vojnega in mornariškega proračuna je zadnja leta po vseh državah tako gorostasno kakor ploditev zajcev. Nobena svota ni več tako gromna, da bi se moglo reči, da je ne dosežejo danes jutri zahteve vojnih in mornariških načelnikov. Nobeno poglavje proračuna ne raste tako vrtoglavo, in če se pomisli, da se je zdaj vojnim pripravam na suhem in na vodi pridružilo še vojno pripravljanje v zraku, se razgrinja pred očmi ubogega plačujočega državljanja obzorje, s katerega se mu reži naravnost blaznost v obraz.

Steklost oboroževanja je posledica kapitalističnega sistema. Zakaj če ne bi bilo mrzlične, nevarstvene gospodarske konkurence z njenimi velikanskimi konflikti, če ne bi bilo potrebe novih in novih tal za izkoriščanje, bi odpadlo devet desetih razlogov, iz katerih nastajajo vojne. Ali če ta nauk tudi ne bi bil resničen, če bi imeli prav oni, ki govorijo o neizogibnem sovraštvu plemen, o nevarnosti, ki preti civilizaciji od "divjakov", itd., bi bila vendar vojna s kapitalizmom v najfatalnejši zvezi. Recimo, da je oboroževanje v vsaki družbi neizogibno in da je nevarnost velikih krivih spopadov tudi brez gospodarskih razlogov, večna — tedaj bi bila bremena, ki jih nalagajo vojne priprave v nekapitalistični družbi vsaj lažja kakor v sedanjih. Zakaj silna teža teh bremen je zopet posledica koncentracije kapitala in maloštevilnih rokah in revščine množice. Izdatki za vojne namene so sami po sebi ogromni in niso v nikakršnem pametnem razmerju ne s splošnim priraščanjem takozvanega narodnega bogastva, ne s stroški za druge namene. Ogromni so tudi zato, ker padajo kakor v brezno. Svote, ki se vlagajo v sežidavo tovarne, v nabavo strojev, v ureditev rudokopov, v stavbo železnin, v tiskanje knjig, v melioracijo zemljišč, v uravnavo voda, so kakor seme, ki vrzali in obrodi sad. Denar za puške in bajonete, za topove in ladje se pa izdaja za napravljenje starega železa. Tako je, kakor da bi kdo dajal denar za razbijanje posode v črepinje.

Ali kakor si velekapitalist lahko privoščijo partijo rouge et noir v Monte Carlu, tudi če velja to draženje živcev par sto lepih tisočakov, tako bi se v splošnem gospodarskem življenju malo poznalo in tudi velekapitalisti ne bi preveč občutili, če bi dajali vojnimi ministrom milijone iz svojega žepa. In če bi vse ljudstvo živelo v blagostanju, bi bilo sicer škoda denarja, ki nikdar ne prinese sadu, ali tudi nekoliko neproduktivnih izdatkov za izdelke orožaren ne bi spravilo takega ljudstva v gospodarsko nevarnost. Če je oboroževanje res neizogibno, tedaj bi že zaradi njega moral pasti kapitalizem, zakaj le socialistična družba bi mogla brez občutne škode, brez ovire razvoja in napredka doprinesati brambnim zahtevam tako velike žrtve, kakršne mislijo proroki vojne, da so potrebne. Ljudstvo, ki je delalo po šest ur na dan za splošno duševno in gmojne potrebe, bi bilo sposobno, da bi žrtvovalo bodisi še pol ure na dan za brambovske namene, pa ne bi čutilo desetine one škode, ki mu je dandanašnji priprave militarizem. Ta žrtve pa bi dala parstokrat več efekta kakor vsi milijoni, ki se v srednosti izprekajo iz ljudstva za moloha.

Militarizem je strašna mora; militarizem v zvezi s kapitalizmom je najgroznejši krvosod, najstrašnejši volkodlak, ki se more znašati nad človeštvom. Ali brezmejnost njegove požljivosti, izvirajoče iz kapitalističnih razmer, je vendar nevedoma in nehoti največja sovražnica kapitalizma. V neskončnost deroče izsevanje ljudskih množic goni k oni točki, kjer prestane prenašanje tovora vsakemu oslu nemogoče. Ker pa je razum ljudstva drugačen od oslovskega in ker opredeljena brezbrižnost militarizma polagoma tudi največjim zaspancem očmi nastane polom še preden pride do katastrofalne točke. Tisočero prokletstvo tiči v militarizmu; edini njegov blagoslov je ta, da pospešuje s tem tudi svojo lastno smrt.

Upravno pravosodstvo.

Dr. Stefan Šagadin.

Prav tako malo podatkov nam nudi za razumevanje in razvoj naše institucije srednji vek. Državna ideja in moč — po nazorih sodobne vsemočnega rimske cerkve "peklenskega izvora", "institute diabolii" — ni mogla priti do veljave, ves socialni red je bil zgrajen na idejah fevdalizma in ves ogromni kompleks zadev, ki so danes predmet javnega prava, je bil razdružen v posamezne zasebno-pravne odnose. Državna oblast, v rokah kraljev in knezov, sama pojmovana kot vrsta zasebnih pravic teh gospodov, se je omejevala na pravosodstvo. Spori med knezi in vladniki so se sicer pogosto reševali pred sodišči, toda to ni bilo upravno pravosodstvo, ker so vsi ti spori imeli čisto zasebno-pravni značaj. Ni šlo za pravno varstvo državljanov, ali ta čas podanika zoper javno oblast. Te ni bilo, ampak knez je nastopal s svojimi zasebnimi iz raznih naslovov izvrstnimi pravicami, katere je moral pogosto uveljavljati proti podanim stanovom sodnim potom. Ideja upravnega pravosodstva pa je individualističnega izvora, predpogoja je razvita javna oblast, ki posega v individualne pravne kroge. Iz reakcije individualizma zoper javno oblast se je šele rodila potreba po zaščiti individualja, ki jo daje upravno pravosodstvo.

V nadaljnjem razvoju se je pod vplivom takozvanega naravnega ali prirodnega prava (ius naturae, Naturrecht), humanizma in reformacije krog knežjih pravic izpolnjeval in ob koncu 17. veka strnil v enotno knežjo oblast, Landeshoheit, za katero so na spodaj nasproti podanikom, kmalu padle vse pravne ovire in meje. Vodstvo pri tem razvoju je imelo pravo, imenovano "ius politiae"; nalagalo je knezu skrb za družabni red in splošno blaginjo in mu dajalo temu primerno pravico nastopiti tudi s silo v izvršitev teh nalog nasproti državljanom, tačas podanikom. Od tod tudi izraz "policijska država" (Polizeistaat), kakor nazivamo državni razvoj od Ludovika XIV. in Friderika Velikega do moderne dobe konstitucionalizma.

Policijska država ne pozna napram svojim podanikom nobenih pravnih mej. Na zadeve, v katero bi se ne vmešavala. Uradništvo nastopa po naročilih in ukazih kneza in je v svojih okrožjih nasproti podanikom isto, kakor knez v velikem.

Od tu gre razvoj zapadnih držav evropskega kontinenta dvojipota. Anglija, od nekdaj s posebnim socialno in državno-pravno strukturo, se razvija v čisto drugih smereh kakor Francija in nemške države, in nima na razmere, kakor so se v ostali kulturni Evropi razvile, nobenega neposrednega vpliva. Še danes, v dobi splošnega prometa in vsestranskih kulturnih zvez, tvori Anglija, kar se tiče socialnih in pravnih odnosov, svet zase. Zato moramo tamošnji nadaljni razvoj kot za razumevanje našega predmeta nepomemben za sedaj preiti. Le pri končnem, premostritvanju sodobnega stanja upravnega pravosodstva se bomo morali ozirati tudi na Anglijo.

V Franciji in v nemških državah pa je trčila tendenca po razširjenju državne oblasti na vse panoge družabnega življenja ob skalo, ki je skoro eno stoletje uspešno kljubovala omenjeni tendenci in dala končno vsemu razvoju drugo smer. Ta skala so bila neodvisna sodišča. Kakor že omenjeno, se je začetkom sploh knežja uprava omejevala za pravosodstvo, ki ga je knez navadno opravljal osebno. Polagoma pa so se ob razširjenju mej kneževim morali posli pravosodstva prepustiti posebnim organom, sodiščem, ki so si vedela s časom priboriti tako moč in vpliv, da se je že za Friderika Velikega in naslednikov Ludovika XIV. smatralo za nedopustno, da bi se vlada ali uprava vmešavala v zadeve justice. Sodišča so postala neodvisna. Sicer je bila njihova naloga omejena na civilno in kazensko pravosodstvo, toda meje med tema pravna skupinama niso bile nikdar trdne in le pogosto so si sodišča lastila pravico pod sodnost v zadevah, ki jih je državna uprava reklamirala zase. Težnja sodišč je podpirala okolnost, da

se je njih delo gibalo na trdnih in v najfinejši nijanse detajliranih sistemih civilnega in kazenskega prava, dočim se upravnega prava ni bilo in je za upravo bila merodajna zgolj dobra volja upravnega uradništva in v zadnji vrsti deželnega kneza. Pri nerazvitosti javnega prava je to pomenjalo toliko, kakor da je predmet državne uprave vse ono, kjer načelo prava ne velja, in ni se študi, da je teorija javne zadeve od civilnih ločila po tem kriteriju.

V Franciji so bila pred vsem velika sodišča, parlamenti imenovana, ki so se mogočno postavljala po robu proti težnjam državne uprave in priznavala le one kraljeve naredbes za splošno obvezne, ki so se jim oficioelno od vlade doposlale in so jih sodišča vpisala v svojo zbirko zakonov (register) kar se pa ni zgodilo kar tako, ampak so sodišča pazno čuvala svoja načela. Le take vpisane naredbes so imele veljavo zakona. V boju med sodišči in kraljevo upravo je kakor v Franciji tako tudi v Nemčiji zmogala končno uprava, za katero je stala vsa vladarjeva moč. Sodišča so se potislila nazaj na polje civilnega in kazenskega prava, javna uprava pa je dobila pod devizo Montesquieu-jeve "de litve oblasti" (séparation des pouvoirs) v zakonodajno, upravno in sodno, pristojo pot. Ne v tem zmislu, da bi zanjo zakoni ne veljali, ampak da ni podvržena kontroli neodvisnih sodišč, da se ne more ne uprava kot taka ne upravni uradnik radi kakaga upravnega čina, najsi že tako globoko posega v prava državljanov, citira pred sodišče. V Franciji se ni vlada zadovoljila s tem, da je zakon z dne 22. dec. 1789 to načelo izrekel ("Les administrations de département et de district ne pourront étre troublées dans l'exercice de leurs fonctions administratives par aucun acte du pouvoir judiciaire"), dosegla se je tudi uzakonitev gorostasnosti, da zapade sodnik, ki bi si upal soditi o zadevi spadajoči po nazorih uprave v njeno področje, kazni.

V nemških državah ni prišlo tako daleč, ker niso sodišča dosegla neodvisnosti in moči v oni meri, tu je zadostovalo, da se uprava za sodbe, ki so zadevale njene interese, ni menila...

Ko se je uprava oprostila kontrole civilnih sodišč, ni postala prosta vseh vezi; kajti delitev oblasti je pomenila zlasti, da je zakonodajna oblast nad vsem, sodna in upravna oblast pa stoji pod zakonom, sodna, da štiti zakonitost zasebnopravnega življenja, upravna, da izvršuje upravne zakone v njih okviru in zmislu. Od tod tudi ime "izvršujoče oblasti", ki je postalo v tem času za javno upravo navadno. Misli se je, da je s tem, če se uprava veže na zakon in se ji pripisuje naloga, izvrševati le zakone, dovolj doseženo; pri tem pa so pozabili, da je uprava moderne države veliko preobsežna in kompleksna, da bi se mogla v vsem obsegu določiti in omejiti z zakoni. Z besedo "zakon" se je začel poseben kult, postala je čarovniška beseda, ki premore vse. Znana fraza policijskih organov "v imenu zakona" je tega izvora. Seveda je bilo treba za javno upravo šele ustvariti večino zakonov. Zato naj bi pa skrbeli parlamenti. Ti so pred vsem smatrali za potrebno, da se javni upravi na spodaj, napram državljanom, začrtajo meje, katerih bi uprava ne smela prekoriti. Tako so nastali "osnovni zakoni" o o nedotakljivosti imovine in osebe, svobodi vede, enakopravnosti narodov itd.

Uprava, oproščena vsake kontrole sodišč in le formalno vezana na zakon, je kmalu vzbudila reakcije. Parlamentarna kontrola in njeno spojena možnost ministrske obtožbe radi nepostavnih upravnih činov se je izkazala kot popolnoma nezadostno jamstvo za zakonitost in pravičnost uprave. Kako so se razmere izpremenile in kako so se motili oni, ki so v parlamentarnih pravicah iskali začetek in konec vsega, kar rabi državljan za varstvo svojih državljanjskih pravic, kaže najbolj dejstvo, da je danes med državljanji splošen klic po odpravi parlamentarnih vplivov na upravo. Enake, da ni reči, še slabše so izkušnje drugega sredstva v doseg zakonitosti uprave, s samoupravo. Važne javnopravne funkcije, cele panoge javne uprave, kakor ljudsko šolstvo in dr. so se odvzele državni upravi in prepu-

stile deželam in občinam. Prosto od ljudstva izvoljeni častni funkcionarji, kakor občinski predstojniki, deželni odborniki etc. naj imajo pod vedno kontrolo avtonomnih korporacij te zadeve v rokah. Toda izkazalo se je, da je državljan pred krivicami teh oblasti še manj varen, ego pred državno upravo. Tezner (Verwaltungsarchiv, zv. VIII, str. 537) to povdaja v krepkih besedah: "Die Willkür der Organe der Selbstverwaltung hat vor jener der staatlichen Verwaltungsbeamten nur die Schamlosigkeit vorans."

Tako je nastal problem, kako doseči glede javne uprave, da bo res tudi varovala načelo prava napram državljanom, ali kako varovati pravico državljanov nasproti nezakonitim činom uprave, problem pravnega varstva v upravi. Rešitev tega problema pa se je našla v obliki — upravnega pravosodstva. Kako se je to dovršilo in kako je upravno pravosodstvo organizirano v zapadnoevropskih državah, je predmet naslednjega odstavka.

III. Organizacija upravnega pravosodstva v moderni državi.

Pri prvih teoretičnih pojavih problema pravnega varstva v upravi so se takoj javila civilna sodišča in reklamirala za se pravico presoje sporov med državljanji in javno upravo. Na drugi strani je bila zahteva, da se varuje upravi tako težko izvajevana samostojnost in da se v upravi ustvarijo kavelte pravnega varstva in zakonitega postopanja. Te kavelte so iskali v tem, da se v takozvanih upravno-spornih zadevah postopa po načinu in v oblikah, kakor postopajo sodišča, da v takih zadevah upravna oblast nastopa kot pravosodna oblast. Za vzgled takega upravnega pravosodstva je služil francoski "državni svet", conseil d'Etat. To je bil začetkom le kraljev posvetovalni zbor v zadevah uprave, pa je sčasoma dobil tudi pravico kasiranja nezakonitih činov upravnih ogranov na predlog pritožujoč se stranke. Revolucija je ta državni svet odpravila na posamezne resortne ministre, toda ustava z dne 23. frimaire VIII. ga je zopet oživila. Kot podrejene oblasti za upravnosporne zadeve pa je zakon z dne 8. pluviose VIII. uvedel prefekturne svete (conseil de préfecture). Državni svet ni bil sodišče, ampak le posvetovalni organ nositelja državne oblasti; njegove odločbe so bila le mnenja (avis), po imenu in odgovornosti pa so bile to odločbe šefa izvršujoče oblasti. Šele leta 1872. je dobil državni svet neodvisnost in s tem značaj sodišča. Seveda dejanski je državni svet radi svojega ugleda bil že pred letom 1872. samostojno odločujoča korporacija, katere izrekom se je uprava brezpogojno pokoravala.

Ka je Francija torej že dejanski imela urejeno upravno pravosodstvo, je v nemških državah bila teoretična in praktična pot razvoja še nejasna. Nekateri države, kakor Würtemberška (1836), Hessenska, (1832), Saksionska (1835) so bile slepo posnemale francosko institucijo. V drugih je bila zmaga večinoma na strani civilnih sodišč. Ta so tudi prodrla v državni ustavi frankfurtskega parlamenta, ko je paragraf 182 določa: "Upravno pravosodstvo preneha, o kršenju zakonov sodijo sodišča" (se. civilna). Toda le za kratko dobo. Pod vplivom teoretikov Stahl-a, Stein-a in zlasti Gneist-a je končno od leta 1860. na vsej črti zmogala teorija upravnega pravosodstva. Začela je Badenska (1836), potem Prusija (1872, 1875), sledile so Würtemberška, Bavarska in dr. Kot najzadnja je uvedla upravno pravosodstvo Saksionska (1. 1900). Med tem je kakor že omenjeno, francoski conseil d'Etat postal tudi formalno samostojno upravno sodišče, ki odločuje "soverainement".

(Dalje prihodnjič).

— Zaradi kolere opovedani manevri. Manevri 13. zbora so opovedani. Preiskava Save je doglana, da je njena voda okužena z bacili kolere. Oblasti komitata Syrmij poročajo, da je v štirih krajih kolera. Dognali so zopet šest novih slučajev kolere. Kolero so zanesli najbrže tihotapeci čez mejo.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v dr. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILL.

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik: Jakob Miklaučič, Look Box 3, Willock, Pa.
I. Podpredsednik: Martin Štefančič, R. R. 2, Pittsburg, Kans.
II. Podpredsednik: Louis Skubie, 2727 S. 42nd Crt, Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale, ave., Chicago, Ill.
 Tel. Lawndale 4635.

Blagajnik: Martin Potokar, 1625 S. Centre ave., Chicago, Ill.
Zapisnikar: Jožef Kuhelj, 9476 Ewing ave., So. Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:

Anton J. Terbovec, Box 25, Denver, Colo.
 Dragotin Pogorelec, 508 Moffat St., Pueblo, Colo.
 Thomas Golob, Cor. 8th & Wright St., La Salle, Ill.

POROTNI ODSEK:

Anton Hrast, P. O. New Duluth, Minn.
 Martin Železnikar, Box 276, Barberton, O.
 John Šarec, Box 131, Evergreen, Alta., Canada.

UREDNIK "GLASILA":

Jože Zavertnik, 2821 So. 40th ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

M. A. Weisskopf, M. D. 1801 So. Ashland ave., Chicago, Ill.
 Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se imajo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede nerednega poslovanja, na predsednika nadzorne-ke odseka A. J. Terbovec.

Zadeve prepirljive vsebine predsedniku porotnega odseka, A. Hrastu.

Vse druge stvari, ki imajo stik z "Glasilom", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa Glasilu 2821 40th Ave., Chicago, Ill.

Marco Visconti.

Zgodovinski roman. Italijanski napisal Tommaso Grossi.

Naši gorjani so se ga usmili in ga potegnili iz pasti. Nesli so ga v grofovo hišo ter ga tam izročili stari Marti, naj bi ga zdravila. Ona se je namreč bavila s popraviljanjem spahnenih in pa zlomljenih udov, ter je bila šteta v Limonti za izborni pomočnik v boleznih. V svoji priprosti je uboga žena mislila, da zdravil ga, stori svoj dobro delo, in tudi če bi imelo to biti v prid sovražniku, kateri, kakor hitro ni mogel več škoditi, prav za prav ni bil več sovražnik.

Isto noč, komaj jedno uro po brezuspešnem poskusu Nemcev, je Pelagrua, zavrt v sivkast plašč, s kapuco potegnjeno doli do oči, z železno opravo pod obleko, prišel v hišo Lodrisia Viscontija, kjer je našel vrata priprta. Vojaki, ki so stražili, so ga spoznali ter pustili naprej. Tako je dospel v neko dvorano, kjer mu je prišel nasproti gospodar, ki ga je že nestrpno čakal.

"Sam si prišel? ob tej uri?" je dejal Lodrisio. "Tako povej mi, kako je šlo?"

"Naj me vrag vzame, in traku-lja naj se loti vseh tistih prekle-tih gorjanov!" je odgovoril Pelagrua, odlagaje plašč.

"Kaj? Ali ti je morda spodle-telo?"

"Vse je šlo narobe."

"O, ti lenobasti izdajca!" je kričal vitez, groze mu s pestmi pred obrazom. "Ne vem, kaj me drži, da ti ne zbijem z lastnimi rokami še tistega malega obstanka kristjanske podobe, kateri imaš na svojem sleparskem obrazu."

"Poslušajte vendar!" je rekel Pelagrua, ne da bi se kdo ve kako prestrašil radi tistega izbruha jeze. "Jaz nisem kriv. To je storil tisti Lupo, ki je bil že obsojen na vislice, tisti Ottorinov oproda, saj ga poznate! Ni mi pustil časa, da bi odprel konje, in dobro še, da sem mu mogel uiti iz krem-pljev ter priti vam sem-le poročat."

"In ali te je nemara kdo spo-znal?"

"Ne, ker sem imel kapuco doli do oči, in tudi je bilo temno."

"Kako je bilo pa z Nemci?"

"Zalodili so jih."

"Kdo? Nemara čreda vkup pri-gnanih kmetačev, kateri so bili vrh tega še nepripravljeni napa-deniti?"

Tu mu je rosatski oskrbnik do-povedal vse, kakor se je bilo do-godilo.

Ko je uni slišal, kako so se Li-montini hrabro branili, mu je bi-lo pri srečnem tesarju, kadar mu drozgi uidejo iz mreže, ter mu hudomušno ne privošči vese-lja, da bi jim zavljal vrat. "Sodra-ga!" je vpil, "lopo! — A jaz, kje sem bil jaz z glavo. Da sem poveril to prevažno opravilo ta-kemu zanikernežu? Da, da, sam sem kriv, in sedaj prav mi je! Ti

pa le pojdi! Zaigral si svojo sre-čo. Če bi bil jaz prišel do gospod-stva v Milanu, bi ne bil ti nikoli več mrza trpel, in gotovo bi ne bil umrl kot Markov oskrbnik."

"Pač moram pripomniti", je dejal hladnokrvno malovrednež, "da ravno pri tem podjetju bi bil jaz kmalu še obesen kot oskrb-nik. A kaj se hoče? Vedel sem sam, da "kdor ne vaga, nima bla-ga," in zato sem si prizadeval, kolikor sem le mogel; in kakor sem dejal, jaz nisem ničesar za-krivil. Le mislite si, kako bi bilo tudi mene neznanstvo veselilo, če bi mogel kaj povrniti tistim lo-povskim gorjanom, ki so me ho-teli spraviti tam v Limontu na uni svet, in zavoljo katerih sem se moral potem pobrati od tam, kjer se mi je godilo boljše nego kakemu knezu."

Lodrisio se je bil s pestjo ob-čelo in je pomavljal: "O, da se mi je moralo kaj takega ponesre-čiti! končati me tako!"

"Sreča se", je nadaljeval Pe-lagrua, "da nobeden ničesar ne sumi o nas. Cela zadeva je bila sklončana tako spretno in prikrito da ... Ne da bi se hvalil, toda stavi, da zlodeji sam bi ne bil našel konca pri tej štrni. V ne-varnosti sem bil jedino le jaz, in sedaj pa vi!"

"Se ve", mu je segel Lodrisio v besedo, "kmalu bi ti, jokavi te-pec, zahteval še odškodnino od mene, a jaz naj bi pa pripel v cerkvi zahvalni znak, da sem si jedino le nogi polomil, ko bi si bil lahko tudi vrat. O, pojdi mi iz-pred oči! Jutri večer odideš in se povrneš v svoj grad Rosate; preklet bodi čas, ko sem te od tam zvalil! Mej tem glej, da po-izveš okoli, kaj se govori o nocoj-šnji zadevi in predno odideš, mi sporočiš to. Le pojdi! obnesel si se jako slabo. Rečem ti še samo to: Pazi, da ne zineš o vsem tem, kar je bilo med nama, sicer bi bi-lo bolje za te, da bi ti odpadel jezik."

"O, zato pa", je odgovoril Pe-lagrua, "le bodite brez vse skrbi. Mislite si, da ste govorili s tisto steno tam. Boste videli, da bom znal molčati, kakor da bi imel vo-do v ustih in kakor da bi vas ne bil videl nikdar."

Ko je odšel rosatski oskrbnik, je Lodrisio sam kuhal jezo, kate-ro mu je bila naklonila tista nez-goda. On se je bil seznanil s Pe-lagruo v Rosatu, malo časa pred Markovim odhodom v Ceruglio. Spoznavši se dobro, sta se bila tička med seboj kar najtesneje o-klenila, seveda jeden kot pokrovi telj, drugi pa kot zvesti sluga. Zjedinila sta se v tem, da bosta na vso moč pospeševala Markove nakane, kajti z njegovo pomočjo sta se nadejala dospeti do svoje najboljše sreče. Toda kot je Pe-lagrua prinesel iz Toskane vest, da je bil Marko izvoljen gospo-dom mesta Lucee, sta bila zvičaj-nika v zadregi. Mislila sta, da on, ves uglobljen v svoje nove skrbi, ter zadovoljen s tem, kar je bil dosegel, bi se gotovo ne maral več mešavati v milanske zadeve, ker je kazalo, da mu je začelo iti vse

narobe. Zato sta ona dva hotela sama poskrbeti za se ter oprijeti se prve prilike, katera bi se jima ponudila. In prilika je bila kmalu tu. Ker Bavar ni imel upanja, da bi se moral polastiti Milana z orož-jem, je kanil pridobiti si ga z zvi-jačo. V ta namen se je bil že obrnil do raznih poveljnikov, obeta-je jim denarjev, naslovov in do-stojanstev, a vse zaman. Nazad-nje se je lotil Lodrisia, ki je bil znan kot nemirnež in prevzetnež, ker se je bil že večkrat izneveril Torrianom in Viscontijem, in mu je obetal nič več in nič manj ne-go gospodstvo v Milanu, če bi se upal dati mu mesto v roke. Malo-vrednež je koj hlastnil po vadi. Vzel si je v ta namen Pelagruo za pomočnika; ta je prišel iz gra-da Rosate ter naslovil zvijačo, ka-tera pa se je izjalovila, kakor smo že povedali.

Sedaj je Lodrisio z žalostjo in jezo mislil na začarani grad, ki se mu je podrl pred očmi, mislil na neprijeten položaj, v katerem se je nahajal.

Z Bavarjem se po tistem pone-srečenem poskusu ni dalo več go-voriti. Njegove nemške čete so bile pogosto tepene od naših in so vsled tega vedno bolj izgubljale pogum, ter se jih je moglo le s težavo držati skupaj. Italijanski nabor — tako so se zvali cesarje-vi zavezniki — ki je bil tam za-nemargen, zapuščen, brez plače in živil, se je po malem vsaki dan bolj izgubljal. Bilo je očividno, da cesar bo moral opustiti oblego-vanje ter po najkrajši poti vrniti se v svojo domovino. Od Azzona se ni znel kaj dobrega sodejati; kajti dasi se mu je tisti vsaki dan laskal, je Lodrisio dobro spoznal, da kaj sumijo nanj. Kam naj bi se torej obrnil? Kateri deske naj bi se oprijel, da bi ne utonil?

Kadar mu je bil Pelagrua zaje-del z vestjo o Markovem gospod-stvu v Lucee prinesel še ono nič manj čudno o njegovih ljubezni do hčere grofa Del Balzo, je Lodrisio takoj spoznal, da bi utegnil Visconte vsled te ljubezni še o-stati navezan na dogodbu v Mi-lanu. Kasneje pa ko se mu je ka-zalo, da se vsled pogajanj z Ba-varjem povzpne do take visoko-sti, kakoršne se poprej pri vsej svoji ošabnosti nikoli ni nadejal, mu je bila otemnela tista misel, kakor obledi lučica v sobi, ako pri belem dnevu okna odpremo. In kakor se tista lučica vnovič prikaže, ter nam sveti, če zopet odpremo okna, ravno tako je pre-letnežu ko si ni vedel drugače pomagati, zopet zasvetilo tisto prejšnje upanje, dasi je bilo le majhno in jako oddaljeno.

Da bi zatelebanost v kako žen-sko — tako jo je imenoval Mar-kovo ljubezen do Bice — imela tako moč čez sree njegovega pri-jatelja, da bi mogel isti zaradi te-ga staviti v nevarnost gospod-stvo, katero je že imel v rokah, kaj takega ni šlo v glavo člove-ku, kakoršen je bil Lodrisio. — Ne, to ne more biti. Pač pa — ta-ko je mislil — bi mu mogla ta za-telebanost vedno oživljati v sreč-poželjenje po nekem drugem go-spodstvu, ki je bilo mnogo bolj vabljivo nego ono v Lucei in na ktero je Marko že davno mislil in po njem hrepenel. Ali ne zado-stuje mnogokrat le majhen utež, da nagne tehcnico na jedno ali drugo stran, kakor ravno hočemo mi? In ta majhni utež je bil v nje govih rokah, in on si je obetal, da ga o pravem času položi v ti-sto skledico, v katero bo hotel.

DVAINDVAJSETO POGlavJE.

Na večer drugega dne je zopet prišel k Lodrisiu Pelagrua. In, kakor se je bil Lodrisio že sam po drugi poti osvedočil, ga je za-gotovil tudi on, da se ni nič po-zvedelo o njegovih skrivnih do-govorih z Bavarjem, in da cesar namerava dvigniti šotore ter po-brati se na Nemško. Ko je tako malopridni zvijačenež pomiril svo-je sree v tej zadevi, se je zopet nekoliko sprizajnil tudi se svo-jim pomočnikom ter ga začel pra-šati o Bici in Ottorinu.

"Važne novice", je dejal ro-satski oskrbnik, ves vesel, da se mu more zopet pridobrikrati. "Videl sem grofovega oprodo, kateri, kakor veste, mi je popol-noma udan, in povedal mi je, da, kar je nekaj časa, se v hiši delajo velike priprave."

"Kakšne priprave?"

"Za ženitovanje."

"Pa grof je privolil? in se ne boji več Marka?"

"Ali je privolil? — On bi go-tovo nikoli ne privolil, in tudi Marka se še vedno boji. Pa kaj pomaga, ko je tak božji volec! Deklina je neumna za tistega svo-jega prilizjenca, mati se očitno poteguje za njo, in tako bi ne bilo nič čudnega, če bi v kratkem" ...

"Tu je treba resno nastopiti", je posegel vmes Lodrisio, in na vsak način zabraniti ženitev. Kaj-ti, če tudi se je Marko pustil o-mamiti od dveh lepih oči, ven-dar ko izve, da dekle ne more biti njegovo, in da ni nobene pomoči več, bo res, divjal, počne tudi kako neumnost, saj ne bo ta pr-va njegova, a na vse zadnje — daljava, opravi, skrbi in po-nos, izvirajoči iz njegovega no-vega položaja kot gospoda Luc-canskega, mu vse preženejo iz glave in on se konečno gotovo po-tolaži in uda."

"Da povem po pravici," je zo-pet poprijel Pelagrua, "dekle mu tiči globlje v srečo nego mislite vi. In ko izve, da jo je dobil drugi, je prav lahko mogoče, da začne divjati in besneti kakor še nikoli v svojem življenju. A meni gre še druga po glavi, namreč da bom

najbrže jaz prva žrtev njegove besnosti, češ, da nisem znal pre-prečiti ženitve! ... In je še nekaj. Prijatelj je nekako razumel, da se novoporočenca takoj umakne-ta od tu, in pojdeti, Bog vé kam. Tako nam dekle izgine, a mi osta-nemo tu kot pravi čuki. Marko pa, ali zblazni popolnoma, in tedaj zdrvi v pogubo in potegne tudi nas s seboj; ali pa, če mu ostane še mrvica razuma, kaj stori? — Kakor pravite vi, se uda z dušo in telesom toskanskim zadevam tudi s tem namenom, da pozabi popolnoma te kraje, ter si izbije iz spomina dogodbu, ki bi mu sicer vedno polnile dušo z gnjevom."

"Tedad na delo, da se zabrani ženitev!" je dejal Lodrisio.

"Se vé, to je hitro povedano!" je odgovoril uni. "Tudi Marko mi je isto zabičeval, ko sem se poslavljaj od njega v Lucei. Sicer pa neče dovoliti, da bi se Ottorinu kaj žalega storilo" ...

Gledé tega se bo že videlo, kaj nam bo kazalo, samo ti glej, da boš mene poslušal."

"Jaz sem pripravljen, toda če" ...

"Govorimo jasno! Pusti na stra-

ni vse pomisleke! Kdor hoče meni slediti, se ne sme ustrašiti, tudi če je treba bresti ali po ozkih stezah hoditi."

(Dalje prihodnjič.)

Poiščite vzrok.

V slučaju kake nezgode poizkušate najti vzrok iste, in sicer za-to, da se ji v prihodnje izognete. Isto bi morali storiti v slučaju ne-radne bolezni, nervoznosti ali sla-bosti. Seveda bodeate najprej iska-li pomoči — čim preje, tem bolje. Če je sedež vaše bolezni v želod-cu ali v drobju, vam Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino donese najhitrejšo olajšavo. Hitro vam izčisti telo in izpodbudi vse organe k delu. Če vas nadleguje zaprtica, ne najdete boljšega zdravila, ker ni nikdar potrebno, da povečate popitek. Tudi je ze-lo izdatno pri izgubi slasti, notran-jih bolečinah, razdražljivosti in bledici. V lekarnah Jos. Triner, uvoznik in izvoznik, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. Trinerjev limiment hitro pridobi-va prijateljev, ker je najboljši in najmočnejše zdravilo za bolečine. (Advertisement.)

Frank Sakser

Glavni urad: 82 Cortlandt St.,

NEW YORK, N. Y.

Pošilja

DENARJE
v staro domovino

potom c. kr. poštne

hranilnice na Dunaju; hitro

in ceno.

Podružnica: 6104 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

Prodaja

PAROBRODNE
LISTKE

za vse prekmorske

parobrodne družbe po izvirnih

cenah.

Tisoče Slovencev se vedno obrača na to staro
tvrdko, a nihče ne more tožiti o kaki izgubi.

Nerednosti prebave.

Za ohranitev dobrega zdravja ne smemo pustiti nobenih nered-nosti prebave, ker te so posledice kake bolezni, vsekako celega ži-vota ali posameznih delov telesa. Brez prave hrane in dobre prebave ne moremo živeti. Zato je važno, da imamo vedno pri rokah kakšno zdravilo, katero v slučaju nereda prebavnosti, zamore takoj odpo-moči. V takih slučajih se zamore priporočati vsakemu, dobro znano, staro, pravilno delajoče

Trinerjevo Amerikansko Grenko Vino

To visoko cenjeno zdravilo, boče očistilo prebavni sistem, brez vsake bolečine ali druge zapreke; poveča vašo slast, daje boljše moči notranjim delom telesa in odpravi zaprtico, kot vse druge neredno-sti tikajoče se teh. Moralo bi se rabiti za vsako nepriliko prebave.

Imejte vedno to zdravilo v svojem pohištvu in rabite za

Zaprtnico
 Bolečine v črevju
 Glavobol
 Slabosti
 Nervoznost
 Slabo prebavo
 Zgubo slasti
 Ujed
 Nerednost po jedih.

Ne odlašajte stem misleč, da proide samo. Ako se ne zdravi pra-vilno in ob pravem času, tedaj vedno oslabi živce. Najboljše zdravilo vseh takih slučajih je

TRINERJEVO GRENKO VINO.

V lekarnah.

Ne jemljite družih.

JOS. TRINER,
 UVAŽALEC IN IZVAŽALEC.

1333.39 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Kenilworth.

Roman. Spisal Walter Scot.
Poslovenil J. Z.

— Plemeniti lord je danes čuden volje! Ali kdor nam daje krole, pričakuje, da zatismo očari njegove pustolovščine. Ako bi ne plačali za našo prizanesljivost, bi jim napravili marsikatero nepriliko!

Leicester je hitel skozi množico, dokler ni prišel do neke stranske sobice, v kateri se je vstavil, da premišljuje o zadnjem dogodku.

— Kaj mi je, da so me besede bedaka tako razburile... Vest, ali si lovske pes, ki ne zalaja le takrat, ko čuje korak leva, marveč se že oglasi, če zasliši zavrženje na podgana ali miš? Ali bi se ne mogel z odločnim korakom rešiti takega duševnega razpoloženja? Kako bi bilo, ako bi padel pred Elizabeto na kolena in priznal vse?

V tem trenutku je planil Varnej v sobo.

— Hvala Bogu, da sem vas našel, — je vzkliknil Varnej.

— Zahvali se satanu, katerega pomočnik si, — je odgovoril Leicester.

— Lord, mislite, kar hočete, — je povdaril Varnej; — hitite k obrežju. Kraljica je stopila na ladjo in je vprašala za vas.

— Pojdi in reci ji, da sem zbolel... moja glava ne prenese tega.

— To lahko zvršim, — je menil Varnej bridko, — ker je vaš in moj prostor že zaseden na ladji. Novega ljubljence Ralija in Tresiljana so že poklicali mesto naju, ko sem odhajal, da vas pokličem.

— Varnej, ti si satan! — je rekel Leicester; — zdaj imaš prvo besedo, ubogam te.

Varnej ni odgovoril nič, marveč je hitel naprej, mejem ko mu je njegov gospodar mehnično sledil, dokler se Varnej ni obrnil in ga nagovoril zapovedujoče:

— Lord, kaj je to? ... Plašči visi na eni strani nizdol... zaponka pri kolenu je ohlapna... Dovolite, da...

— Varnej ti nisi le malopridnež, marveč tudi bedak, — je pripomnil Leicester, otresivši se ga in popravljajoč svojo obleko. — Ako potrebujemo tvojo pomoč, nam lahko pomagaš. Zda je ne potrebujemo.

Po teh besedah je grof zopet postal samozavesten in je stopal kot gospodar pred Varnejem.

Kraljevska ladja je bila pripravljena, da odrine od obrežja in prostor Leicesteru in njegovega konjarja je bil zaseden. Ko je prišel grof, je nastala pavza, kakor da bi brodarji pričakovali družih ukazov.

Preko obraza kraljice se je razlila rdečica jeze, ko je s hladnim glasom, s katerim dostojanstveniki radi prikrivajo svojo razburjenost, rekla:

— Lord, plemeniti Leicester, mi smo čakali.

— Milostljiva kraljica, — je prišel Leicester. — Vi lahko odpustite marsikatero slabost, o kateri vaše srece nič ne ve, torej imate lahko tudi usmiljenje z duševnimi boji človeka, ki so mu za trenutek zmešali srece in glavo... Stopil sem pred vas kot obtožen podanik... vaša dobrosrčnost je kmalu razgnala oblake blatenja in mi je vrnila mojo čast in še nekaj, kar mi je ljubše: vašo naklonjenost.

— Ali je čudež, ako me je moj konjar našel v takem razpoloženju, da sem mu komaj semkaj sledil. Ali je čudež, ako en pogled napravi večji učinek, kakor ga je mogel napraviti Eskulap?

— Kaj? — je vprašala kraljica in pogledala Varneja. — Ali je bil lord bolan?

— Bila je nekakšna omotica, — je odgovoril prebrisan Varnej. — Lord, ni spravil v red niti svoje obleke.

— To je v redu, — je pripomnila Elizabeta. — Napravite prostor za lorda. Varnej, vi pa sedite v drugo ladjo, ker je v tej vaš prostor zaseden.

Varnej se je priklonil in odšel. — Tudi naš vitez od plašča mora prestopiti v ladjo za dame. Kar se pa tiče Tresiljana, je toliko trpel vsled ženske volje, da mu ne želimo enake usode.

Leicester se je vsedel na ladjo prav tik kraljice: Ralij se je hotel umakniti in Tresiljan je hotel svojo vpljnost izkazati o nepravem času in odstopiti svoj prostor prijatelju, da ga ni Ralij opozoril s pogledom, da bi to užalilo kraljico. Ostal je na svojem

sedežu, mejem ko se je Ralij z udanim obrazom pripravljal, da zapusti ladjo.

Neki star dvorjan je čital v potezih kraljice nekaj, kar je pomenilo usmiljenje za Ralija.

— Nam, starim dvorjanom, — je prišel stari dvorjan, — ne gre za to, da bi se rinili med mlajše in solnce. Ako naša kraljica dovoli, tedaj se bom odpevedal za eno uro, kar je njenim podanikom najljubše; na užitek njene bližine in se bom za nekaj časa prostovoljno pregнал od solnčnih žarkov. Šel bom na ladjo za dame in pustil bom tega mladega človeka uživati srečo.

Kraljica je odgovorila pol resno, pol veselo:

— Cenjeni lord, ako ste se odločili, da nas zapustite, potem ne moremo pomagati. Vendar dovolite, stari in skušeni ste, za to vas nečemo prepustiti našim plemkinjam. Vaša starost bolj soglašala s starostjo lorda zakladnika, ki sedi v tretji ladji in iz katerega skušeni se tudi vi lahko kaj naučite.

Stari lord je svoje razočaranje skril za smehljajem... se je nasmešnil, priklonil in je šel v ladjo zakladnika.

Leicester, ki je bil na vse pozoren, je opazil tudi ta dogodek. Ali ko je ladja odrinila od obrežja... je godba, ki se je vozila na drugi ladji spredaj, zaigrala veselo poskočnico in so udarjali na uho pozdravljajoči klici ljudstva na obrežju, je osredotočil vse svoje misli na eno točko, da mora zvršiti vse, da si tako ohrani naklonjenost svoje pokroviteljice. Od tega trenutka je razvil svojo ljubeznivost v toliki meri in s takim vspehom, da je bila kraljica veselo vzhrečena od njegovih pogorov in se je bala za njegovo zdravje. Končno mu je rekla, da naj molči, da se bo popravilo njegovo slabotno zdravje.

— Ker smo za trenutek obsodili našega vrliga lorda Leicesterja, da mora molčati, — je pričela kraljica, — vprašam vas cenjene lorde, ako je kateremu kaj znano o prošnji Orsona Pinita, čuvarja kraljevskih medvedov, kakor se nazivlje sam? Kdo bo šel za botra?

— Vaše veličanstvo, to bom zvršil jaz z vašim dovoljenjem, — je rekel lord Suseks. — Orson Pinit, je bil vrli vojak, predno ga je Iree tako pohabil. Jaz upam, da bo vaše veličanstvo imelo usmiljenje z njim, kakor ga imajo vsi zvesti in svobodni podaniki.

— Gotovo, — je odgovorila kraljica, — posebno z našimi vbojimi vojniki in pomorščaki, ki proti nizki plači vagono svoje življenje za nas. Rajše mu damo našo kraljevsko palačo na razpolago, — je pristavila s plamečnimi očmi, — kakor da bi nas imenovali nevhvalno vladarico... Zato ne gre! Prošnja tega Orsona sega dalje. On toži, da se svet ne zanima več za krepostno veselje, ki ga nudi lov na medvede, odkar zahaja k gledališkim predstavam Vilje Shakespeara, (o katerem ste že slišali cenjeni lordi), ker rajše gleda, kako gledališki igralci za šalo more drug drugega...

Kaj pravite k temu lord Suseks? — Velicanstvo, od starega vojnika ne pričakujte, da bo gorel za te navidezne boje; ali Viljku Shakespearu ne želim nič hudega. On zna sukati meč, braniti se, dasiravno šepa. Govore tudi, daje starega sira Tomaža Lucyja pl. Charleota namahal, ko je udril v njegov park za divjačino in poljubil hčerko logarja.

— Oprostite, lord pl. Suseks, — je rekla kraljica, — o stvari smo govorili na posvetovanju in nočem, da bi se prestopke tega človeka pretiraval... O poljubih ni bilo govora in obtoženec je bil prestopka oproščen... Ali kaj pravite o njegovem delu na gledališkem odru?

— Velicanstvo, res ne želim blaznemu fantu nič hudega, — je odgovoril Suseks. — Nekatere njegove lahke pesmice so donele v mojih ušesih, kakor da bi prišle iz Sodome in Gomore... Iz njih kipi šala in blaznost... v njih ni resnosti, kakor je pripomnilo vaše veličanstvo. Kaj je vendar pol tučata nališpanih fantov, ki se pretepajo z rjavimi rapirji in zlomljenimi ščiti za šalo, v primeri s kraljevskim športom... medvedjim lovom, ki je uživalo pokroviteljstvo vašega velicanstva in vaših prednikov v tem

kraljevstvu, ki je postalo slavno vsled svojih pogumnih psov in bojev z medvedi. Bati se je, da bo rod obeh izumrl, ako bo ljudstvo hodilo gledat nadute gledališke igrance, ki govore neumnosti, mesto da bi s svojim denarjem podpiralo resnično predpodoobo boja, katero se goji v mirnem času v zverinjaku. Tu leži medved z žarečimi očmi in čaka na napad psa, kakor prebrisan stotnik, ki čaka v postojanki, da napadelec stori napako in se ujame. Tu prihaja voljak kot pogumen vitez, kmala ga zgrabi kosmatinec s svojimi tacami, da pokajo rebra... Zda prihaja drug voljši pes, ki zgrabi kosmatice za spodnjo ustnico, da brizga od njega pene in kri. Zaman se trudi kosmatinec, da bi se ga otresel... Potem...

— Dosti je! — je rekla kraljica. — Pri moji časti, ves dogodek ste opisali mojstrsko. Ako bi ne bili nikdar navzoči pri gonji medveda... kar se je večkrat zgodilo in se bo še zvršilo z božjo pomočjo... tedaj bi morate zadostovati vaše besede, da nam pričarajo ves dogodek pred naše oči... Kdo hoče prvi besedo? Lord Leicester... Vaše mnenje?

— Visoka gospa, tedaj mi je torba odvezeta? — je vprašal Leicester.

— Seveda... to se pravi, ako se čutite dovolj pri moči, da se udeležite naše igre, — je odgovorila Elizabeta. Ali če se spomnim na vaš grb z medvedom in debelo palico, potem bi bilo boljše, da izberemo manj pristranskega govornika.

(Dalje prihodnjič.)

Tedenske beležke.

— Zver v človeku. — Rimsko kat. duhoven zverski morilec. Ivan Schmidt, rimsko kat. duhoven, ki je bil nastavljen kot kurat v rimsko kat. fari sv. Jožefa v New Yorku, je zvršil bestialen umor, o kakršnih se čita le v šundromanih in kakršnega je zmogel le človek, ki nima nič človeškega v sebi, marveč je navadna zver s tigrovim nagonom v svojem srcu.

Ani Aumüllerjevi, svoji ljubici, oziroma ženi, je Schmidt s kuhinjskim nožem prerezal vrat, potem jo pa raztelesil na devet delov. Vsaki večer, ko se je z brodom peljal preko reke Hudson, je spustil del na zverski način umorjenega dekleta v reko. Slamnico, na kateri je zvršil umor in je bila omadeževana krvi, je vlekel na prazno stavbišče in zažgal, da bi izbrisal sledove svojega groznega zločina.

Ko je dekle spalo, ji je po lastni izpovedi prerezal vrat s kuhinjskim nožem, potem je pa živo vlekel v kopel, kjer jo je še živo raztelesil z nožem in tesarsko žago. Pil je tudi njeno kri, ker mu je baje "sv. Elizabeta" zapovedala, da jo mora darovati, kakor je bilo Abrahamu "zapovedano", da mora darovati Izaka.

Umor je zvršil v noči dne drugega septembra na 68 Bradhurst ave., kjer je stanoval z Aumüllerjevo kot mož in žena, pod imenom A. Van Dyke. Po zvršenem zločinu je zvrševal svoje posle v cerkvi kot nedolžno jagnje, ki ni še nikomur skalilo vode, dokler ga niso aretirali detektivji pod vodstvom nadzornika Faurota. Ko so detektivji udrili v farovž, da pri mejo morilec, je bil Schmidt v polni duhovniški obleki, ki seveda na detektive ni napravila najmanjšega vtisa. Ko je policija preiskala sobo Schmidta v farovžu, je našla v nji liceno (dovoljenje) za poroko. Schmidt je na to izpovedal, da se je sam poročil z njo; ker je imel kot duhoven oblast do tega.

Ko so Schmidtu pričeli detektivji staviti vprašanja, se je izkazal kot navihan hudodelec. Vso krivdo zvrca na "sv. Elizabeto", da bi tako povzročil sum, da ni pri zdravi pameti. Policija sodi splošno, da je Schmidt umoril Aumüllerjevo, ker je postala mati. Policija pričakuje še nadaljnjih razkritij iz življenja tega prebrisane in navihanega hudodeleca. Na vsak način bo skušala odkriti misterij, ki zakriva umor Alme Kellnerjeve v Louisvillu. Ky. Kellerjevo so našli umorjeno v kleti rimsko kat. cerkve sv. Ivana v Louisvillu, Ky. dne 8. decembra 1908. Ob istem času je bival Schmidt v Louisvillu.

Kasneje je policijski nadzornik aretiral zobozdravnika dr. A. E. Mureta. Zobozdravnik je priznal, da je v družbi Schmidta ponarejal desetak in dvajsetake. Schmidt ni bil le morilec, marveč tudi ponarejalec denarja — hudodelec skozinsko, ki je v spovednici drugim "odpuščal" njih grehe.

Ivan Schmidt je bil rojen v Aschoffenburgu. Postal je duhoven v škofiji Mainz leta 1904. V Monakovem je hotel zvršiti neko goljufijo, ki mu ni posrečila. Od tam je prišel misjonarit v Ameriko.

Ta zločin rimsko kat. duhovna si je v bestialnosti podoben zločinu, ki sta ga pred leti zvršila župnik in njegova kuharica v Črnem vrhu pri Idriji. Ko je nedanoma prišel ljubljanski škof v Črni vrh na obisk, sta vzela novorojenega otroka in z njim butala ob zid v kleti, dokler je bilo življenje v njem. Po zvršenem zločinu sta malenčka pokopala v kleti, na vrhu sta pa razvrstila buteljke šampanjca in drugega vina.

Dr. I. D. Harris iz St. Louisa je iznenadil delegate na ameriškem zdravniškem kongresu s poročilom, da se pasja steklenina lahko ozdravi s kininom. Dr. Harris je predložil kongresu svojo metodo, ki se opira na teorijo dr. V. H. Moona, ki je bila pred kratkim objavljena. Povdarjal je, da bodo medicinci kmalu na drug način zdravili to strašno bolezen. V svojem govoru je dr. Harris navedel bolnika, pri katerem je bila bolezen že v razvitem stadiju. Vbrizgaval mu je kinin in po preteku enega tedna je bolnik popolnoma zdrav zapustil bolnico.

— Predrzni roparji. Iz Savanna, Ga., poročajo, da so na "Atlantic Coast Lane" med Jersey Cityjem in Savanno ukradli neznani zlikovci 50 tisoč dolarjev, ki so bili lastnina banke "Chase National Bank" v New Yorku. S tem denarjem je izginil še drug zavoj, v katerem je bilo \$21,900. O roparjih ni duha ne sluha.

Zdravo slast

ima tisti človek, ki dobro prežveči in prebavlja svoje jedila.

Severov Želodčni grenčec

(Severa's Stomach Bitters)

pomaga tistim, ki ne morejo dobro prebavljati svoja jedila. Pomaga prebavi, odpravi napihovanje, gorečilo, zapenko in splošno slabost.

Cena \$1.00

Okrepite živce

in rabite

SEVEROV NERVOTON

Priporoča se za zdravljenje

živčne onemoglosti,
nervoznosti,
nespečnost,
histerije,

in raznih drugih živčnih nepravil.

Cena \$1.00

Na prodaj so v vseh lekarnah. Ako jih ne morete dobiti, naročite jih od nas.

W.F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

SLOVENSKO - HRVAŠKI STAROKRAJSKI ODVETNIK, (ADVOKAT)

DR. PERO PERIC

office Room 1503-4 City Hall Square B'l'd'g
139 N. Clark Street, Chicago, Ill.

Odvetniška pisarna za vse avstro-ogrsko in ameriške pravne posle zastopa na vseh sodiščih. Tirja delavske poškodbe v slučaju nezgode in smrti. Prevzema vse odvetniške-sodniške posle za stari kraj. Kdor želi o moji pisarni podatkov, naj se popraša pri Mr. Martinu Potokarju. -- -- --
Pišite v slovenskem jeziku.

EMIL BACHMAN, 1719 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Največja slovanska tvornica za ZASTAVE, RGBALJE, ZNAKE, KAPE, POCATE itd. v Ameriki.

Izdajajo zlate znake za vsa slovanska, hrvaška, češka, slovaška in srbska društva v Ameriki.

Pišite po naš veliki cenik ki je tiskan v vseh slovanskih jezikih in kateremu so priložena zahvalna pisma od poznanih društev.

Lastnik je rodom Čeh, piše slovenski in hrvaški in je član S. N. P. J., odkar se je ustanovila.

KRASNI GRAMOFON za \$10.00 takoj in \$2 mesečno.

\$75 "Columbia" stroj za \$38 z 12 pesmi prosto.

\$40 Gramofon za \$28 in zraven plošče prosto.

Pišite še danes po krasen katalog.

TRANSATLANTIC CO.
76 CORTLANDT STREET
NEW YORK, N. Y.

PRODAJAM ZEMLJO V SOLNČNI FLORIDI!

Vi lahko kupite eno naših farm v Floridi iz vaših prihrankov \$5.00 na mesec ali 17c na dan. Samo 7 milj do jezera Ashby, Volusia countija, Florida. Na razpolago imamo fino zemljo, katere cena bo v par letih še enkrat večja. Precej Slovencev je že kupilo zemljo od mene. Potrebujem dobre in vestne agente. Pišite za pojasnila:

ANTON FLORI,

GENERAL AGENT FLORIDA ZEMLJE,
406½ N. Broadway, Pittsburg, Kans.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI JE

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni :: :: ::

Pravo česko pivo iz žateckega hmelja.

Naročite si en zaboj pri nas.
Gotovi smo, da Vam bode ugajal.

Tel. Canal 991.

JAMES A. SHALEK, ravnatelj.

Etbin Kristan:

Odločitev.

Ko se je vračal domov, je sijalo solnce in grelo kakor ob najtoplejših poletnih dneh, dasi je bil že oktober. Bilo mu je sitno, ker ga je svetloba silila, da je moral misliti. A najrajši bi se bil otresel vseh misli in zaspal. Glava mu je bila izmučena, a nove misli niso blažile in tolažile. Kajti bila so sama vprašanja in to je bilo hujsko od vsega.

Kdaj se roši teh vprašanj? Kakor da je to njegova usoda, da ga grize po možganih in zahteva odgovor. Zdaj bi moral biti gotov mož, dovršen človek. V žepu ima črno na belem, da so izpiti končani in da ve in zna vse, kar zahtevajo od mladega doktorja pravoznanstva. Zdaj bi bil torej lahko konec vprašanj. Saj jih je bilo že dovolj, če preveč za njegova mlada leta. Že vprašanja profesorjev, nekdanj v šoli, pozneje na vseučilišču in pred komisijami so mu prizadevala težke muke in brige. Zdelaval je pač vse izvrstno in odlično, toda malo kdo je slutil, kako trdo je šlo vse. Nikdar ni verjel sošolcem, če so se bahali, da so prečitali lekcije pa so jo znali, ali pa so si kar zapomnili profesorjevo predavanje. Če bi bilo učenje drugim tako lahko, bi ga morali prekašati. Zakaž so zaostajali za njim? Sama zavist je bila, pa so ga hoteli poniževati, kakor da je njegov duh slabši od njih. A poznal jih je in ničesar si ne da sugerirati — od nikogar. Vse kar je dosegel, si je trdo prislužil in zato sme biti ponosen.

Kakšno je bilo sploh to življenje? Samo orokletstvo! Peli so o lepoti mladosti, a bila je sama laž. Sama vprašanja. Kako se preživijo? Kako bo začetkom meseca s stanovanjem? Kje dobiš novo instrukcijo? Ali ti dajo stipendijo? Kako si kupiš toplejšo suknjo za zimo? ...? Kakor so leta potekala, tako so problemi nastajali. Včasih je šlo za krone, pozneje za desetake, včasih celo za stotake. In vsako vprašanje je bilo neizprosnost. Misli, misli, išči, rešuj odgovorjaj. Ali pa končaj pa pojdi za pisarja, k pošti, k železnici — če te vzamejo. Zagrebati ves dosedanj trud, vse nade, vso bodočnost.

Zoper take naskoke zahrbtnega škodoželjnega sovražnika je njegov ponos gradil nepremagljive nasipe in trdnjave. Ob vsakem novem vprašanju je vztrepetal, a takoj se je vzravnil, mu pogledal ostro v oči in našel odgovor. Vse do konca. In zdaj naj bi bil res konec. Vedno je tako mislil v svojih sanjah. Kajti njegova duša je znala tudi sanjati in čim okrutnejše ga je zunanje življenje bralo, suvalo in rebra, mu nastavljal nož na prsi in ga trpinčilo s prozo vsakdanjega kruha in denarja, tem več sijala in svetlih barv je prihajala v njegove sanje, ki so prezirale sedanost in liki breztesne prikazni blodile po krajini bodočnosti. Marsikatero uro so bile močnejše od življenja, pa so ga premagovale, da je moral izginiti in na njegovo mesto so postavljale drugo življenje, polno solnce in rož in melodij, polno radostnih odgovorov, a brez vprašanj. Njegova duša jim je verjela. In njihove zakladnice je zajemala vsak dan novo moč, da je nadomeščala tisto, ki se je obrabljala in porabljala v bdeči vsakdanjosti.

A zdaj bi moral biti čas, da bi se uresničile sanje. Konec bi moral biti vprašanj. Saj je dosežen cilj, ob katerem bi moralo življenje razgrniti svoje lepote in svoja bogastva pred njim.

Vlak, leze proti jugu, tako počasi, da ne more brzina pregnati sitnih misli. In solčna svetloba ne da očem, da bi zadremale. Duša je silno potrebna počitka in bi rada sanjala, pa ne more, dokler jo motijo nadležne misli: Kaj bo zdaj? Kaj začeti? Advokatura? Sodnija? Ali ni bilo neumnost tako zgodaj rigorozirati? Drugi tudi ne hite tako. A drugi ne čutijo tako živo, kaj je ponos. In drugi se niso v sanjah kazala vrata, s katerimi se odpirajo vrtovi. ... Zakaj se zdaj ne odpro?

Pred očmi so mu plesale številke. To so bila leta. Pri sodniji? ...? Pri odvetništvu? ...? Koliko je še poti do cilja? In dotlej — nova vprašanja, nove skrbi. Stari dolgovi in nove brige. ...

Polagoma se je začel zunaj zibati mrak, v vozu so se majale čudne senice, sopotnikom so se izpreminjali obrazi, kakor da so se menadoma postarali. In potem se se oddaljevali. Stenilo se je in v sree je zlezla nerazložna žalost. Ropot koles je bil močnejši in njegov ritem je žugal — kdove kaj.

Potem je prišel sprevodnik in prižgal svetliko pod stropom. Motno je brlela in v tej medli svetlobi so se polagoma zmedle misli. Samo kakor utrinki so se pojavljale in ničesar niso zahtevale. Tudi njim se je zahotelo pokoja. Polagoma so padale nekake v globočino kakor zadnji žarki večernega solnce nad morjem. In ko so izginile vse, je naenkrat vstala ena, sama, jasna in pokojna.

Minka bo srečna, ko se vrne in ji pove, da je končano. Še brzojavil ji ni. Še spomnil se ni, da čaka nemara bolj željno od njega, kako se izvši. Zdaj bo njena sreča tem večja, ker jo bo rešila dvoma. Vprašala ga bo, zakaj ji ni naznanil tisti hip, morda bo nabrala ustnice v šobo, a nič mu ne bo zamerila, ker ve, da je ljubi radi njene lepote in dobrote in radi njenega brezmejnega zaupanja, ki se ni omajalo niti v najtežjih urah?

Bodi zdaj že tako ali tako. Kar bo treba radi poklica, radi bodočih priprav in takih reči, sklepe, ko bo doma ... pozneje ... saj se še ne mudi tako, kakor da gori ... Pa bodisi da se je nekoliko motil v svojih sanjah, da bo treba še čakati ... seveda ... to nič ne de; sanje se vendar uresničijo, saj čaka Minka nanj in počaka, dokler bo treba. Njegova Minka, ki bi bila vredna, da jo naslika Michelangelo in opeva Petrarca. Uboga Minka! S svojimi skrbmi je šivala, kadar je bilo najhuje, da mu je pomagala pripravljati bodočnost, ki bo tudi njena. Bodi zdaj kakorkoli ... Ta bodočnost bo lepa, posvečena dvojici ljudi, ki sta v ljubezni trpela zanj, in ljudem, ki trpe in bodo še trpeli za bodočnost, za oddaljeno srečo ...

Njegov mirni pogled je bil utorp v brlečo svetliko. Medla svetloba je tiho plavala v njegove oči in polagoma so se spuščale trepalnice navzdol. S smehljajem na obrazu je zadremal.

Če bi Minka sama dobila akadem. naslov, ne bi bila mogla biti srečnejša. Sree ji nič ni težila misel, da bo treba še čakati. Čemu se je nadejala doslej, se je zgodilo; tako se izpolnijo tudi druge nade, ki znajo brzdati želje, da ne polete, čez mejo, kjer ni nič ciljev. Ampak razočaranje. Izpolnitev bo krasna, a tudi pričakovanje je lepo, vse lepše in lepše, simbolje se krajša. In Minikin obraz je cvetel in njene oči so bile jasnejše od dne do dne.

Velimir pa se je zopet mučil z vprašanji. Ponosno veselje prvega hipa se je bolj in bolj umikalo nezadovoljnosti. Za ves trud in vse žrtve je plača premajhna. Čemu so bili njegovi izpiti odličnejši, če ni zdaj nič več od drugih? Ali ne plava na njih ustnih porogljiv smehljaj, kadar misli, da jih ne opazuje, ker so ugenili, da ga vprašanja bolj tarejo, kakor druge. Ali ni ponižan, ker ni povisan po zaslugi svoje preteklosti, polne marljivosti in žrtv, ki jih mnogo drugih ni poznalo?

Krepko se je vzravnil njegov ponos. Nikdar ni hotel zaostajati; samo v prvih vrstah je bil zadovoljen in nihče ni bil tako močan, da bi ga mogel prepoditi z mesta, ki si ga je bil osvojil. In vsi so priznavali njegovo prvenstvo — že izza ljudske šole. Ni jim bilo treba gledati v duše in pretipavati srea; naj so mislili, kar so hoteli — odrekli mu niso primata.

A zdaj? Kaj veljajo vse prečute noči, kaj vsi skoraj nadležni veški napori? Kje je zdaj njegovo prvenstvo? Ivan je konceptant pri najglasovitejšem odvetniku. Milan prakticira pri deželni sodniji, Josip je pri železniškem ravnateljstvu in Peter, leni, dolgočasni Peter pri državnem pravdnistvu. Tomaž, ki je študiral več pri litru kakor pri knjigah, vstopi v treh dneh pri policiji. A on ...? Odprto mu je, kar je odprto vsem drugim. Lahko se vrne v dvetvniško pisarno, a kaj bo tam drugega kakor vsi njegovi tovari-

ši in v če bo razlika, za katero se je bojeval dolga in težka leta stradal, prezebojač in učeč se bolj pridno od vseh drugih? Pravičnost! ... Ivan, ki mu je bil vsak izpit loterija, v kateri mu je slepa sreča vedno naklanjala dobitke, je poročil hčerko bogatega veletržca in živi liki velika gospoda, on pa mora prešteti denar, preden se upa naročiti drugo četrtino vina. A Pavle, ki je pobegnil še pred prvim izpitom in je celo ponavljal šesto šolo, je izdal knjigo, o kateri pišejo vsi časopisi. Res da nima v žepu toliko denarja, da bi bil preskrbljen za teden dni, a njegovo ime je vendar v vseh listih. A kdo se meni za njegovo, za Velimirovo ime?

Odkar se je vrnil, ga tudi sanje nočejo obiskavati. Morda se jim zde njegove oči premalo jasne in njegovo čelo preveč nagubano. A morda jih je prepodil razum, ki je zgradil sovražen plot iz strogosti in števil. Sanje ljubijo toploto, a to uničuje nervozna treznost primerjajočih računov ...

V neskladnem razpoloženju je koncipiral vzklic zoper sodbu v pravdi Malnar centra Potočnik, ko je pristopil šef in mu dejal:

— Jutri je banket v čast kolegi doktorju Vidrovču. Saj veste. Sedemdesetletnica. Spodobilo bi se, da pridete. Saj jaz tudi nisem zaljubljen vanj. Jezični doktor stare šole. Ampak spodobilo se vendar. Pa bodo tudi drugi ljudje tam. Nič ne škoduje, če se človek seznani.

Velimir je prikimal. In drugi dan je šel na banket. Predstavili so ga imenitnim ljudem in blago mu je bilo pri sreč, ko je čul tudi nekoliko hvale o odličnih študijah. Posadili so ga poleg gospodične Julke, hčerke glasovitega doktorja Serniča, ki ima tri konceptijente in poslaniški mandat. Pozabil je, kako sovraži vprašanja, ko je Julka naivno hotela vedeti vsako malenkost na vseučilišču. Zazdela se mu je, da ni na svetu zanimivejšega dekleta in zopet je bil srečen in ponosen, ko je spoznal, koliko več zna od nje. Pili so šampanjca, kadili pa samo specialitete in trabuke. Tudi godba je igrala in mnogo se je govorilo.

Šef mu je namignil, da bi napravilo dober vtis, če bi se on kaj povedal — v imenu mladine. Velimir je bil razgret, ker so mu šli vinski duhovi že polagoma v glavo. To mu je dalo poguma. Gospodična Julka je odšla z mammo popravljat lase in tako je dobil časa, da si je osvežil spomin na podobne govore, ki jih je slišal ali pa čital. Zazdela se mu je, da se pripravljala nekaj važnega. Ko je nastala kratka pavza, je šepotkal z nožem na kozarec in vstal. Govoril je gladko in s ponudarkom. Bilo mu je, kakor da stoji nekdo neviden poleg njega in mu suflira. Logično so se vrstili stavki, vendar ni vedel povsem natančno, kaj da govori in kam meri. Bal se je le, da se mu ne utrga nit, pa si je zato neprenehoma sugeriral nekaj krepkega. Vmes se je vpletal občutek, da je ta hip vendar povzdignjen. Odlična družba posluša njegove besede ... Tako je govoril dobil nekako radikalno barvo in ko je Velimir sedel, je zašumelo glasno ploskanje.

Prva mu je čestitala gospodična Julka, ki se je bila vrnila, ne da bil opazil. Nato se prihajali moški. Vsak je trčil z njim. Doktor Sernič je pa dejal:

— Imenitno ste govorili. A zdaj res ne vem: Ali ste naš pristaš ali naš nasprotnik?

Se preden je mogel odgovoriti, se je pa oglasil doktor Hruškovec:

— Pravi govor za kandidaturu, haha! Tiha voda, mladi gospod kolega, kaj? No, pa mladih možem nam je treba. Toda tako ob strani, to ni nič. Viribus unitis mora biti geslo.

Velimir je bil srečen, da mu ni bilo treba odgovarjati, ker nikakor ni mogel ugeniti, kaj pravzaprav vse to pomeni. Le slutil je, da je previdnost najboljša.

Ko se je banket zaključil, se je razvila še prosta zabava. Ne da bil kam šilil, je bil neprenehoma v družbi. Zdaj z gospodi, zdaj z damami. Njegov ponos je užival kakor še nikdar ne. Ko se je pozno zvečer družba razhajala, ga je Julka vprašala, če je še kaj namenjen in ko je zanikal,

ga je mama povabila, naj jih spremeni domov. Pri vratih pa je rekla, da jo bo veselilo, če jih kmalu obišče.

Ko je šel domov, je bil ves zmeden, a neizrečno zadovoljen. Potihoma je žvižgal, z rokami je mahal, kakor da sestavlja v duhu govore, a misli so se razhajale na vse strani. Ko je bil že v postelji, se je spomnil na Slavko: Škoda, da me ni slišala! Hotel se je domisliti, kaj je pravzaprav govoril, a ni se mogel. V tem je zaspal.

Drugo jutro je prišel šef smejejo se v njegovo sobo.

— To ste pa dobro napravili včeraj! Povejte mi: Kako pa to mislite? Ali hočete le v stranki voditi opozicijo, ali ustanoviti novo stranko?

Velimir ga je debelo pogledal. Šef pa se je še glasneje zasmel.

— Nemara mislite, da ste preveč povedali. To se večkrat zgodi govornikom. A razumeli smo vas prav dobro. Pa imate prav. Veste, meni je nazadnje vseeno. Nekje mora biti človek. Zastave ne zapustim na stara leta. Toda če hoče kdo malo pomešati, mi je čisto prav. Le pametni bodite. Meni se zdi, da z domačo opozicijo več dosežete.

Velimir ni vedel kaj reči. A šef se je le smejal. Opravila sta nekaj pisarniških reči in potem je odšel na sodnijo. Bil je zelo razburjen. Kaj se pravzaprav godi? Stranka? Opozicija? Na vse to sploh še misli ni. Če se je sploh kdaj v duhu bavil s takimi rečmi, se mu je zdelo, da mora še mnogo študirati in si ohraniti neodvisnost, da more ostati sam sebi zvest. In tako je menda hotel tudi včeraj govoriti. Kako je tedaj v resnici govoril?

Njegov položaj se je čudno izpremenil. Doslej se ni nihče briga za njega. Zdaj so ga začeli vabiti odlični ljudje, ki so vplivali v javnosti. Tudi Julkina rodbina je obiskal in tudi tukaj so ga vabili, naj prihaja večkrat ter mu naznanjajo veselice, na katere so zahajali.

Njegovo življenje je postalo tako bujno, da se je čudil.

Gospodje so se s njim najrajši pogovarjali o politiki. Pazil je, da bi ne užalil nikogar, toda zatajeval ni svojih misli in pogostoma je prihajal z vplivnimi ljudmi v nasprotje in tedaj je trdovratno zagovarjal svoje nazore. Čim več je bilo takih slučajev, tem bolj so ga vabili v svojo družbo. O nekem gospodarskem vprašanju je napisal članek, ki se mu je zdel tak, da bi mu ne mogel ugovarjati nihče. A doktor Hruškovec mu je očital, da je to sama teorija; v življenju je vse drugače.

Tedaj so prišle volitve. Njegov šef se je zopet smejal in ga dražil:

— Aha, zdaj prihaja čas. Ali ste si že izbrali kandidaturu? Veste, zdaj bi morali biti pametni. Sami zase vendar ne opravite ničesar. Le, zoaga bo. Agitirali boste in škodo napravili, sebi pa vendar ne pomagajte. Če vas pa podpre stranka, ste na konju. Ampak pametni bodite, pa trdi. Saj me razumete.

Velimir ga je pogledal:

— Gospod doktor, pozabili ste, da itak še ne morem kandidirati.

— A, tako! Kaj res še niste trideset? Aha. Torej si mislite, da lahko agitirate brez škode. No, kakor menite. Ampak oni tudi potrebujejo agitatorjev.

— Pa tudi na to še nisem mislil.

— Kaj? ... No, meni že lahke zaupate. Saj sam vam že dejal, da mi je vseeno. Na svet pa nisem prišel še le danes. Kaj pa ste nameravali s tistim člankom? Pa tisti koncept, ki ste ga včeraj pustili na mizi — kaj to ni načrt govora? No, veselili se ne bodo če boste tisto govorili.

Gospod doktor, kar ste čitali, so moji nazori, a namen je bil drugačen.

Kakršenkoli je že bil, Hruškovec gotovo ne bo všeč. Sicer pa vam ne pravim nič drugega: Jaz bi bil pameten, če bi bil na vašem mestu.

Kamorkoli je Velimir prihajal, povsod so govorili o volitvah. Tudi Julkin oče je bil zdaj ves v politiki. Z njim se je še najmanj prepiral, da bi ne žalil dekleta, dasi mu je bilo včasih težko molčati. Enkrat pa ga je Sernič naravnost vprašal, če ne bi šel

v nedeljo govorit na shod in tedaj mu je odgovoril, da ne, ker bi moral govoriti drugače, kakor bi gospodje pričakovali. Sernič ni več silil vanj. A dva dni pozneje ga je povabil doktor Hruškovec in mu povedal, da se v kratkem ustanovi nov gospodarski zavezd, za katerega bo treba ravnatelja. Razlagal mu je namen in ustroj, nazadnje pa ga je kar vprašal, če bi ne prevzel ravnateljstva.

Velimir je bil čudno presenečen. To bi bilo povišanje nad vse tovariše. A vendar se mu je zdelo, da nekaj ni v redu. Reči ni mogel ne da ne ne. Končno je dejal, da mora vendar premisliti in Hruškovec, ki je bil nenavadno ljubezniv, je odgovoril, da rad počaka štirinajst dni.

Velimiru se je v duši vnel boj, ki ga je silno razburjal, a mu ni bil jase. Iskal je samoto, da bi mogel zbrati vse misli in si razbistriti vse pojme. A čimdalje manj je imel miru. Še pogostejše so ga vabili v družbe in odvrčali njegove misli na vse strani. Za hip se je včasih vprašal, kaj bi rekla Slavka. Morala bi biti srečna. In vendar se mu je zdelo, da ne bi bila zadovoljna. Videl jo je le malokdaj in nikdar ji ni govoril o rečeh, s katerimi se je največ bavil. Včasih si je očital, da je neodritosrečen, a ta čut je hitro zastrl, rekoč si, da ji pripravlja srečo in da se zaradi nje bojuje sam s seboj.

Dnevi so hitro potekali in njegova nervoznost je narasčala. Če sprejme Hruškovecovo ponudbo, doseže njegov ponos še več nego je mogel sanjati. Pa vendar. — Sernič mu je enkrat v šali skrivnostno čestital in Velimir je bil v največji zadregi, ne vedoč, kaj naj odgovori. Julka je bila od dne do dne bolj ljubezniva in pri sodišču pa je bilo kakor nanašena mati tudi. V pisarni in lašč toliko dela, da se ni mogel oddahnuti.

Tisto noč, preden je imel odgovoriti Hruškovec, ni mogel spati. Vsa preteklost se mu je ponavljala v mislih. Vse trpljenje je pretrpel še enkrat in vse nekdandne želje so vstale vnovič in se zile v eno samo, veliko željo. Kaj je hotel drugega, kakor doseči — kaj? Kaj je hotel doseči? Mar ne tega, kar mu zdaj ponujajo? Kaj ga je gonilo in bodrilo in osveževalo njegovo moč, če ne ponos? In česa more zahtevati ponos? ... Pa vendar ...! Nekaj vendar ni v redu. Stvar ni čista. Drugače bi mu moralo biti vse jasno in dvoma ne bi bilo.

Do jutra se je valjal po postelji. Izmučen je vstal. Dopoldne je opravil neko razpravo, potem se je napotil k Hruškovec. Šel je po ovinkih. Tako je prišel v ulico, v kateri že davno ni bil. Tukaj je stanoval neki krojač in Velimir se je iznenada spomnil, da mu je dolžan za obleko in zimsko suknjo. Ta hip je občutil vso klavnost takih sitnosti in zazdela se mu je, da ima na nogah verigo z ogromno kroglico. Kakor da ga je bič ošinil po plečih, je pohitel k Hruškovec. Tam je bil tudi doktor Sernič s hčerko.

Hitro je opravil, kakor da bi se silno mudilo. Ko sta se s Hruškovecem pobotala, se je ta nasmešnil in dejal:

— Ali ste že mislili na to, da boste na novem mestu morali reprezentirati?

Tisti hip mu je čestital Sernič in z njim Julka. Bil je v taki zadregi, da je le jecljal o nepričakovani sreči, ne vedoč, kaj govoriti in kaj hoče. Sernič pa se je namuzal rekoč:

— Eh, meni se je tudi tako godilo. Pa to smo že davno vedeli vsi; saj nismo slepi. Kar objavite jo, pa pridite kar z nami na kosilo. Mama je itak tudi vsa zaljubljena v vas ...

Velimir ni vedel, če je ginjen ali presenečen. Julka je bila tako blizo njega in njene oči so bile tako svetle, njen dih tako gorak ... objel jo je in potem ... potem je bil kakor pijan.

Zvečer je bil zaročen in drugi dan imenovan za ravnatelja. Odhajal je iz pisarne s krepkejšimi koraki, povzdignjeno glavo, kakor človek, ki se zaveda svojega položaja. Le v očeh se mu je nekaj izpremenilo. Iz duše mu je izginil ponos in se ni hotel več vrniti. Nekaj doslej tujega, navidez podobnega, a vendar vse drugačnega se je naselilo tam.

To pozlati ljudstvo.

Lazar Lazarevič:

Kotlar Blagoje nestrpno čaka na bregu Donave, da dospe parnik, ki vendar že pripelje njegovega sina. Pisali so mu, da so sina v turški vojni ranili, ampak neznan. S stotnikom, ki težko pričakuje svoje žene in novorojenega otroka, odide v gostilno, da prebije čas do prihoda ladje.

Mimo gre hromec. Kotlar vprašuje stotnika:

— Ali ste videli tega z nogo?"

— "Koga z nogo?"

— "No, moža brez noge."

— "Kateraga moža brez noge?"

— "Ej, tega z leseno nogo."

— "Koga z leseno nogo?"

— "Za vruga, tega z leseno nogo, ki so mu jo zdravniki odžagali."

— "In zakaj so mu jo odžagali?"

— "Pravijo, da bi bil drugače umrl za rano, ki jo je dobil pri Javorju. Zato so mu vzeli nogo in zdaj hodi brez noge. Ali ne poznate moža?"

— "Ne vem", odvrne stotnik, "ni sem ga videl."

— "Ampak saj vedno prosjači pred cerkvijo!"

— "Hm!"

— "O, moj Bog", pravi Blagoje in se strese. "Kaka gromada nesreče! Stokrat boljša smrt! Ampak ta si ne stori nič, samo da živi! In vrhutega še kadi! Pravi, da mu popolnoma nič ne škodi!"

— "Seveda ne."

— "Samo to mi ne ugaja, da prosjači!"

— "No, jesti vendar mora."

— "Vem. Toda če je izgubil v vojni nogo, mu jo morajo nadomestiti. Prijateljsko bi mu morali reči tako-le: Tu vzemi, bratec! Hvala ti, da si prelival za nas svojo kri in podobno. Človek je vendar — saj vidimo — prišel ob nogo, hodi z bergljo! Treba mu je jesti in piti. Seveda bi tudi rad pipo tobaka — saj smo ljudje!"

Stotnik skuša pončiti kotlarja, da je že dovolj sreče, če se prelije kri za domovino. Ampak kotlar smatra vseeno za strašno:

— "Človek hoče kruha! Ali naj prosjači? Mora! Orati ne more, kopati ne more. In marsikdaj si niti ne naprosjači kaj posebnega!"

Slednjič zaspi kotlar. Ladja pripluje. Vojak brez desne noge in leve se priplazi. Blagoja zbude; njegov sin je tu. Plane na obrežje. Slednjič vidi pohabljenca. Zgrudi se nezavesten. Ko se zave, objame sina — dolgo in oprezno:

— "Hvala Bogu, da si le živ! Potem bo še vse dobro! To tu — in roko tipa po berglji — ti ljudstvo pozlati. Ali ni tako, brat?"

Naglo ganjeni darujejo okolo stoječi bogate darove.

Pohabljenec se neprenehoma za hvaljuje. Plaka.

— "Glejte ga no!" vzklikne Blagoje. "Zaradi take malenkosti plakati! Kaj je na vsej stvari! Noga! Ha, ha! Vse to zopet" — kmalu bi bil dejal: "zraste", ampak prekinil se je. "Vse to zopet ... Ampak ali ti nisem rekel: Vse to ti ljudstvo pozlati!"

Blagoje je še nekaj časa govoril: "Vse to ljudstvo pozlati," po tem pa je okrenil: "Vse to ti porvne Bog." Slednjič se je vdal pijači in kmalu umrl. Njegov sin pa dobiva pokojnino iz invalidnega zaklada in — prosjači.

— Letošnj manevri in odpust avstrijskih vojakov. Cesar je odredil z odločbo z dne 16. m. m., da odpadejo vsi napovedani manevri razun manevrov na južnem Češkem in razun vaj v 3. in 5. armadnem zboru. Vsi k odpadlim manevrom vpoklicani rezervisti se ta koj odpuste. Istočasno je odredilo vojno ministrstvo, da se odpusti vse moštvo tretjega letnika in sicer 28. m. m. razen moštva onih korov, kjer bodo še večje vaje. Od moštva iz leta 1910, katerega prezenčno stanje je 80.000 je odšlo 28. m. m. približno 60.000 mož.

— Ponesrečeni vojaki. V južni tirolskih Dolomitih se je pripetila nesreča, ki so jo hotele vojaške oblasti zamolčati in se tudi zdaj ne ve, o njej nič drugega kakor to, kar je pravil neki podlovec tirolskih deželnih strelecov. Ponesrečila je neka patrolja, obstoječa iz podčastnika in dveh mož na Cimome della Tolla, ker je bila prenatrjena, da bi si bila sekala stopnice v led, pa se je kljub nevarnosti rajše sede zdrslala proti dolini, pri tem pa se je strmoglavila v globočino, kjer so se trije ubili

